

VIDAUS REIKALŲ
MINISTERIJA

2022 METŲ KOVOS SU PREKYBA ŽMONĖMIS SITUACIJOS LIETUVOJE APŽVALGA

2023 m., Vilnius

TURINYS

Įvadas.....	2
I dalis. Situacija ir tendencijos prekybos žmonėmis srityje 2022 m. – ikiteisminių tyrimų ir teismų sprendimų apžvalga.....	4
II dalis. Kovos su prekyba žmonėmis priemonių ir veiksmų apžvalga.....	20
III dalis. Pasiūlymai ir rekomendacijos dėl tolesnės Lietuvos pažangos.....	44

IVADAS

2022 metų kovos su prekyba žmonėmis situacijos Lietuvoje apžvalga (toliau – apžvalga) yra Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos iniciatyva, skirta informacijai apie prekybos žmonėmis situaciją Lietuvoje apžvelgti, valstybės institucijų bei nevyriausybinių organizacijų (toliau – NVO) kovos su šiuo nusikaltimu priemonėms surinkti ir apibendrinti viename leidinyje.

Apžvalga yra viena iš priemonių, leidžiančių geriau suprasti prekybos žmonėmis situaciją šalyje, mūsų valstybei būdingus šio nusikaltimo ypatumus, tokiu būdu prisidedant prie kovos su šiuo nepageidaujamu nusikaltimu ir skatinant institucijas imtis priemonių dėl Lietuvos pažangos kovojant su prekyba žmonėmis.

Apžvalga rengiama taip pat atsižvelgus ir į Europos Parlamento ir Tarybos 2011 m. balandžio 5 d. direktyvos 2011/36/ES¹ dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir aukų apsaugos, pakeičianti Tarybos pamatinį sprendimą 2002/629/TVR, 19 straipsnį – „*analizuoti prekybos žmonėmis tendencijas, vertinti kovos su prekyba žmonėmis rezultatus, taip pat rinkti statistinius duomenis glaudžiai bendradarbiaujant su atitinkamomis šioje srityje veikiančiomis pilietinės visuomenės organizacijomis, ir teikti informaciją*“ ir 20 straipsnį – „*valstybės narės palengvina Kovos su prekyba žmonėmis koordinatoriaus užduočių vykdymą. Visų pirma valstybės narės perduoda koordinatoriui 19 straipsnyje nurodytą informaciją, kuria remdamasis jis prisideda prie Komisijos kas dvejus metus rengiamos pažangos, padarytos kovojant su prekyba žmonėmis, ataskaitos*“, taip pat į Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. lapkričio 23 d. nutarimo Nr. 1161² „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinio pranešėjo kovos su prekybos žmonėmis klausimais“ 1 ir 2 punktus. Duomenys šiai apžvalgai renkami vadovaujantis Statistinių duomenų ir kitos informacijos apie prekybos žmonėmis situaciją ir kovos su prekyba žmonėmis priemonės bei veiksmus rinkimo ir skelbimo tvarkos aprašu³, patvirtintu Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2017 m. kovo 31 d. įsakymu Nr. 1V-245 „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinio pranešėjo kovos su prekyba žmonėmis klausimais paskyrimo ir statistinių duomenų ir kitos informacijos apie prekybos žmonėmis situaciją ir kovos su prekyba žmonėmis priemonės bei veiksmus rinkimo ir skelbimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

Duomenis šiai apžvalgai pateikė šios institucijos: Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija (toliau – VRM), Informatikos ir ryšių departamentas prie VRM (toliau – IRD), Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra (toliau – GP), Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija (toliau – SADM), Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija (toliau – ŠMSM), Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija (toliau – TM), Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija (toliau – URM), Lietuvos Respublikos valstybinė darbo inspekcija prie SADM (toliau – VDI), Lietuvos savivaldybių asociacija (toliau – LSA), Migracijos departamentas prie VRM (toliau – MD), Nacionalinė

¹ Europos Parlamento ir Tarybos 2011 m. balandžio 5 d. direktyva 2011/36/ES (žr. <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2011/36/oj?locale=lt>).

² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. lapkričio 23 d. nutarimas Nr. 1161 (žr. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/5899f9d0b53c11e6aae49c0b9525cbbb/asr>).

³ Statistinių duomenų ir kitos informacijos apie prekybos žmonėmis situaciją ir kovos su prekyba žmonėmis priemonės bei veiksmus rinkimo ir skelbimo tvarkos aprašas (žr. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/9150c680160f11e79800e8266c1e5d1b/asr>).

asociacija prieš prekybą žmonėmis (toliau – NAPPŽ), Nacionalinė teismų administracija (toliau – NTA), Policijos departamentas prie VRM (toliau – PD), Tarptautinės migracijos organizacijos (toliau – TMO) Vilniaus biuras, Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie VRM (toliau – VSAT), Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie SADM (toliau – VTAĮT), Užimtumo tarnyba prie SADM (toliau – UT) ir 37 savivaldybės: Alytaus, Anykščių r., Birštono r., Biržų r., Druskininkų, Elektrėnų, Jurbarko r., Kaišiadorių r., Kalvarijų, Kauno, Kazlų rūdos, Kėdainių r., Klaipėdos, Klaipėdos r., Kretingos r., Kupiškio r., Molėtų r., Pagėgių, Panevėžio, Panevėžio r., Plungės r., Prienų r., Raseinių r., Skuodo r., Šakių r., Šiaulių, Šiaulių r., Šilalės r., Šilutės r., Širvintų r., Ukmergės r., Utenos r., Vilkaviškio r., Vilniaus, Vilniaus r., Visagino ir Zarasų r.

Paminėtina, kad duomenų šiai apžvalgai nepateikė Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija ir Nacionalinis transplantacijos biuras prie Sveikatos apsaugos ministerijos.

Apžvalgą sudaro trys dalys: 1) pateikiami statistiniai duomenys ir susisteminta informacija apie prekybos žmonėmis situaciją Lietuvoje 2022 m.; 2) kovos su prekyba žmonėmis priemonės ir veiksmai bei 3) pasiūlymai ir rekomendacijos dėl tolesnės Lietuvos pažangos kovojant su prekyba žmonėmis. Pirmoje apžvalgos dalyje analizuojami statistiniai duomenys: pradėtų ir atliekamų ikiteisminių tyrimų pagal nusikaltimo formas, nukentėjusiųjų amžių, lytį, verbavimo būdus ir vietas, išnaudojimo šalis, patekimo į prekybos žmonėmis pinkles priežastis, taip pat įtariamųjų ir kaltinamųjų duomenys (amžius, lytis, veikimo būdai), baudžiamųjų bylų duomenys (nuteistųjų lytis, amžius, prekybos žmonėmis formos, nuteistiesiems skirtos bausmės). Antroje dalyje apžvelgiamos šalyje vykdytos kovos su prekyba žmonėmis priemonės ir veiksmai: pagalba aukoms, vykdytos prevencinės priemonės ir tarpinstitucinis bendradarbiavimas, specialistų kvalifikacijos kėlimas. Trečioje dalyje, atsižvelgus į išryškėjusius trūkumus, pateikiami pasiūlymai ir rekomendacijos dėl tolesnės pažangos kovojant su prekyba žmonėmis veiksmy ir priemonių.

Pažymėtina, kad apžvalgoje surinkti statistiniai duomenys (ikiteisminių tyrimų, įtariamųjų, kaltinamųjų, nukentėjusiųjų, išnagrinėtų bylų, nuteistų asmenų, skirtų laisvės atėmimo bausmių) ir kiti (organizuotų mokymų, vykdytos prevencijos, tarpinstitucinio bendradarbiavimo, pagalbos aukoms finansavimo ir kt.) duomenys yra naudojami teikiant informaciją ne tik Europos Komisijos koordinatoriui, bet ir kitoms tarptautinėms institucijoms bei organizacijoms, pvz., Europos Sąjungos statistikos tarnybai (Eurostatui), Kovos su prekyba žmonėmis ekspertų grupei, Jungtinių Tautų Narkotikų ir nusikalstamumo tarnybai, Moterų diskriminacijos panaikinimo komitetui (CEDAW) ir kt.

Apžvalgą parengė Sonata Mickutė, Lietuvos Respublikos nacionalinė pranešėja kovos su prekyba žmonėmis klausimais, VRM Viešojo saugumo politikos grupės vyresnioji patarėja. Jei turėtumėte pasiūlymų ar pastabų dėl apžvalgos tobulinimo, rašykite el. paštu sonata.mickute@vrm.lt.

Dėkojame Lietuvos kriminalinės policijos biurui ir Lietuvos Respublikos generalinei prokuratūrai už pagalbą analizuojant statistinius ikiteisminių tyrimų duomenis.

I DALIS

SITUACIJA IR TENDENCIJOS PREKYBOS ŽMONĖMIS SRITYJE 2022 M. – IKITEISMINIŲ TYRIMŲ IR TEISMŲ SPRENDIMŲ APŽVALGA

Trumpa 2022 m. įvykių, galėjusių turėti įtakos prekybai žmonėmis 2022 m. Lietuvoje, apžvalga

Iš 2022 m. Lietuvos Respublikai (toliau – Lietuva) įsimintinų įvykių, kurie galėjo turėti įtakos prekybai žmonėmis, paminėtini:

- COVID-19 ligos sukeltos pandemijos sukelti apribojimai;
- masinis neteisėtų migrantų antplūdis į Lietuvos teritoriją iš Baltarusijos Respublikos (toliau – Baltarusija);
- masinis Ukrainos Respublikos (toliau – Ukraina) piliečių, bėgančių nuo Rusijos Federacijos (toliau – Rusija) vykdomos agresijos, antplūdis.

Atskirai paminėtina, kad 2022 m. Lietuva prekybos žmonėmis kontekste išliko *tikslo* (Lietuvos teritorijoje buvo išnaudojami asmenys), *tranzito* (kitų tautybių asmenys gabenami per Lietuvos teritoriją išnaudoti į kitas šalis) ir *išteklių* (Lietuvos piliečiai gabenami išnaudoti į kitas Europos Sąjungos šalis) šalimi.

Iš Lietuvos institucijų pateiktos informacijos apie 2022 m. pradėtus ikiteisminius tyrimus nėra pakankamai išsamių duomenų, kad galima būtų teigti, kad būtent COVID-19 ligos sukelta pandemija ar neteisėti migrantai, kertantys Lietuvos ir Baltarusijos sieną, turėjo įtakos pradėtiems ikiteisminiams tyrimams prekybos žmonėmis srityje. 2022 m. pradėtas 1 ikiteisminis tyrimas dėl prekybos žmonėmis neteisėtam įvaikinimui dėl Ukrainos globos namų vaikų „Perlinka“ suponuoja, kad šiuo ikiteisminiu tyrimu Lietuva prisilietė prie Europos Komisijos prognozuotų grėsmių prekybos žmonėmis srityje. Europos Komisijos Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui Kovos su prekyba žmonėmis pažangos ataskaitos duomenimis⁴, prekybos žmonėmis grėsmė tebėra didelė – COVID-19 ligos sukelta pandemija ir Rusijos agresija prieš Ukrainą dar labiau padidino žmonių išnaudojimo grėsmę. Pandemija turėjo didelį poveikį prekybai žmonėmis seksualinio išnaudojimo tikslais, pvz., daugiau operacijų perkelta į internetą, gatvės prostitucija persikėlė į privačius namus, trumpalaikės nuomos patalpas ir viešbučius, taip pat į internetinę aplinką. Be to, prekiautojai žmonėmis įsimaišė ir tarp gerų iniciatyvų, kuriomis siekiama padėti nuo karo bėgantiems Ukrainos piliečiams. Paminėtina, kad, NVO duomenimis, verbavimo prekybai žmonėmis situacijų užuomazgos buvo stebimos užsieniečių registracijos centruose ir Lietuvoje.

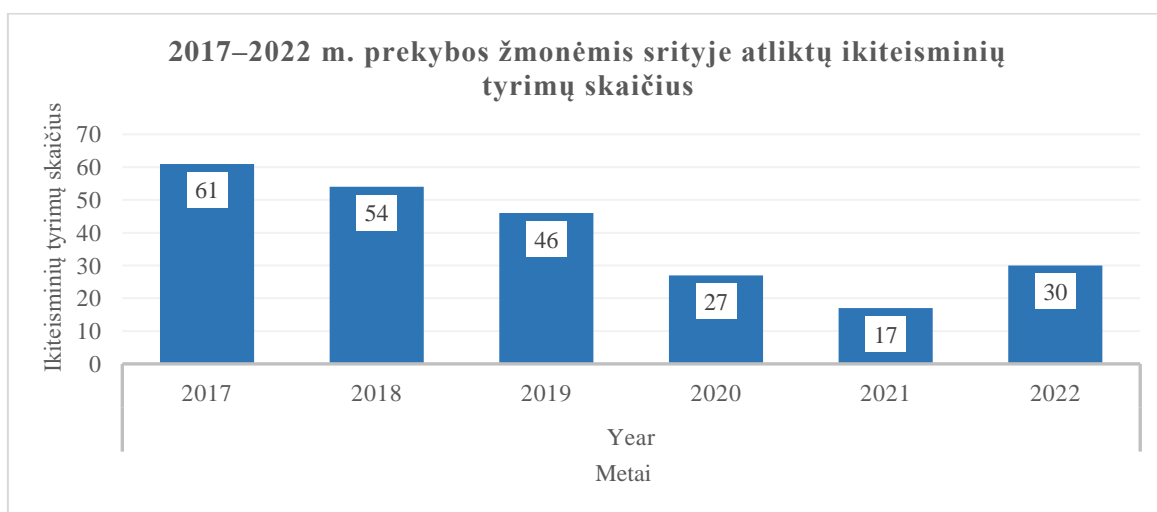
Europos Sąjungos sunkių formų ir organizuoto nusikalstamumo grėsmių 2021 m. vertinimu⁵, prekyba žmonėmis yra pagrindinė sunkių formų ir organizuoto nusikalstamumo veikla Europos Sąjungoje bei artimiausiu metu ji išliks grėsme.

⁴ *Report on the progress made in the fight against trafficking in human beings (Fourth Report)* (žr. https://home-affairs.ec.europa.eu/fourth-report-progress-fight-against-trafficking-human-beings_en).

⁵ *European Union Serious and Organised Crime Threat Assessment (SOCTA) 2021* (žr. <https://www.europol.europa.eu/publication-events/main-reports/european-union-serious-and-organised-crime-threat-assessment-socta-2021>).

**2022 m. pradėtų ikiteisminių tyrimų⁶ dėl vidaus ir tarptautinės prekybos žmonėmis
(pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 147, 147¹ ir 157 straipsnius)
duomenų apžvalga**

2022 m. buvo pradėta **12 naujų ikiteisminių tyrimų** dėl vidaus ir tarptautinės prekybos žmonėmis pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo (toliau – BK) kodekso 147 straipsnį (dėl prekybos žmonėmis), 147¹ straipsnį (dėl išnaudojimo priverstiniam darbui ir paslaugoms) ir 157 straipsnį (dėl vaiko pirkimo ar pardavimo). **2022 m. Lietuvoje buvo vykdoma 30 ikiteisminių tyrimų**, pradėtų 2015–2022 m. dėl vidaus ir tarptautinės prekybos žmonėmis. Paminėtina, kad 2017–2022 m. buvo stebimas prekybos žmonėmis srityje atliekamų ikiteisminių tyrimų mažėjimas. 2022 m. ikiteisminių tyrimų padaugėjo (žr. 1 pav.).

1 pav. 2017–2022 m. prekybos žmonėmis srityje atliktų ikiteisminių tyrimų skaičius

Paminėtina, kad iš 30 ikiteisminių tyrimų, atliktų prekybos žmonėmis srityje, 6 ikiteisminiai tyrimai buvo nutraukti, 7 ikiteisminiai tyrimai baigti kaltinamuoju aktu ir perduoti teismui, 17 ikiteisminių tyrimų buvo tebevykdomi. Nutrauktų ikiteisminių tyrimų priežastys išlieka tos pačios, kaip ir ankstesniais metais: nepadaryta veika, turinti nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo požymių (Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso (toliau – BPK) 3 straipsnio 1 dalies 1 punktą) ir (arba) ikiteisminio tyrimo metu paaiškėja aplinkybių, dėl kurių baudžiamasis procesas negalimas arba ikiteisminis tyrimas sustabdomas, nenustačius nusikalstamų veikų padariusios asmens (BPK 212 straipsnio 2 punktą).

Taip pat atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad iš 2022 m. 12 naujai pradėtų atlikti ikiteisminių tyrimų 2 ikiteisminiai tyrimai buvo baigti kaltinamuoju aktu ir perduoti teismui ir tik vienas ikiteisminis tyrimas buvo nutrauktas. Keltina prielaida, kad kasmet mažėjantis nutrauktų ikiteisminių tyrimų skaičius gali būti sietinas su gerėjančia ikiteisminio tyrimo institucijų ikiteisminių tyrimų atlikimo kokybe.

2022 m. (panašiai, kaip ir ankstesniais metais) pradėtuose ikiteisminiuose tyrimuose vyravo šios išnaudojimo prekybai žmonėmis formos: seksualiniam išnaudojimui,

⁶ GP, PD ir IRD pateikti VRM susisteminti duomenys.

naudojimas asmens priverstiniu darbu ar paslaugomis, nusikalstamoms veikoms, neteisėtam įvaikinimui ir elgetavimui.

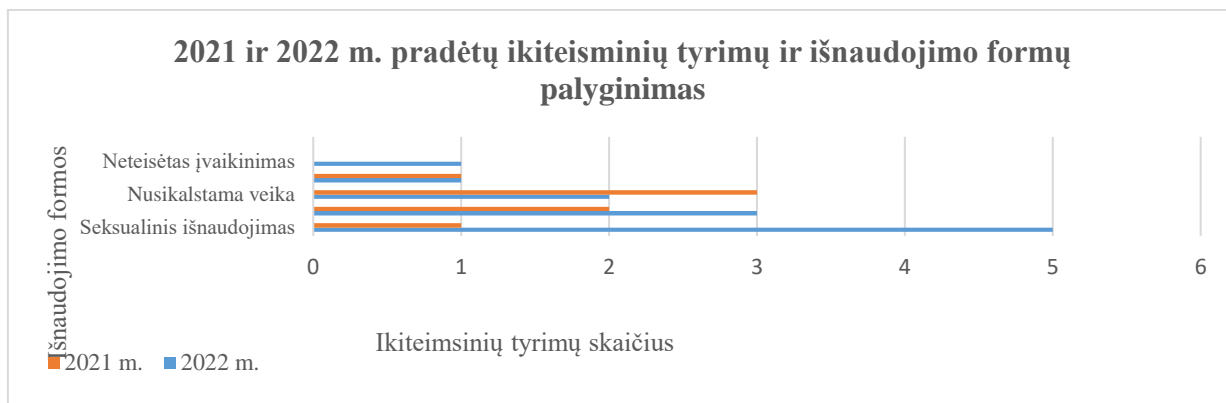
1 lentelėje pateikiama informacija pagal naujai pradėtų ikiteisminių tyrimų skaičių, BK straipsnį ir išnaudojimo prekybai žmonėmis formas:

1 lentelė. Naujai pradėtų ikiteisminių tyrimų skaičius pagal išnaudojimo prekybai žmonėmis formas

Ikiteisminių tyrimų skaičius	Išnaudojimo forma
5	<i>Seksualinis išnaudojimas</i> (seksualinės paslaugos, prostitucija) – 2 ikiteisminiai tyrimai – pagal BK 147 straipsnį, 2 – pagal BK 157 straipsnį, 1 – pagal BK 147 ir 157 straipsnius
3	<i>Naudojimas asmens priverstiniu darbu ar paslaugomis</i> – pagal BK 147 ¹ straipsnį
2	<i>Nusikalstama veika</i> (migrantų gabenimas, narkotinių medžiagų platinimas) – pagal BK 157 straipsnį
1	<i>Neteisėtas įvaikinimas</i> – pagal BK 157 straipsnį
1	<i>Elgetavimas</i> – pagal BK 157 straipsnį

Atkreiptinas dėmesys, kad 2022 m., palyginti su 2021 m., daugiau ikiteisminių tyrimų pradėta dėl prekybos žmonėmis seksualiniam išnaudojimui – tai atitinka ir Europos prekybos žmonėmis tendencijas – 2019–2020 m. seksualinio išnaudojimo forma buvo tarp labiausiai vyraujančių prekybos žmonėmis išnaudojimo formų (51 proc.) Europos Sąjungoje⁷. Taip pat paminėtina, kad ikiteisminių tyrimų prekybai žmonėmis nusikalstamoms veikoms daryti buvo pradėta mažiau nei ankstesniais metais (žr. 2 pav.).

⁷ Report on the progress made in the fight against trafficking in human beings (Fourth Report) (žr. https://home-affairs.ec.europa.eu/fourth-report-progress-fight-against-trafficking-human-beings_en).

2 pav. 2021 ir 2022 m. pradėtų ikiteisminių tyrimų ir išnaudojimo formų palyginimas

2 lentelėje pateikti duomenys apie 2022 m. pradėtuose ikiteisminiuose tyrimuose minimas tikslo šalis, kuriose buvo išnaudojami ar buvo ketinama išnaudoti asmenis prekybai žmonėmis.

2 lentelė. 2022 m. pradėtuose ikiteisminiuose tyrimuose minimos tikslo šalys

Tikslo šalis ⁸	Ikiteisminių tyrimų skaičius	Ikiteisminiai tyrimai pagal prekybos žmonėmis formas
 LT	5	Lietuva: 2 – dėl seksualinio išnaudojimo, 2 – dėl naudojimosi asmens priverstiniu darbu ar paslaugomis, 1 – dėl elgetavimo
 USA	1	Jungtinės Amerikos Valstijos: dėl neteisėto įvaikinimo
 DK	1	Danija: dėl naudojimosi asmens priverstiniu darbu ar paslaugomis
 HU	1	Vengrija: dėl nusikalstamos veikos
 ES	1	Ispanija: dėl seksualinio išnaudojimo
Nėra informacijos	3	1 – dėl nusikalstamų veikų, 2 – dėl seksualinio išnaudojimo

2022 m. VRM pavedimu Lietuvos policija atliko tyrimą „Prekybos žmonėmis ir susijusių nusikaltimų (pagal BK 147, 147¹, 147² ir 157 straipsnius) ikiteisminių tyrimų 2018–2021 m. mažėjimo (nepradėjimo) priežastys“, kurio tikslas – 2018–2021 m. pradėdamų ikiteisminių tyrimų dėl prekybos žmonėmis nusikaltimų mažėjimo priežasčių nustatymas ir pasiūlymų prekybos žmonėmis atvejų identifikavimui gerinti pateikimas.

Tyrimas parodė, kad:

- prekybos žmonėmis ikiteisminių tyrimų mažėjimas didžiausią sąsają turi su bendru registruojamų baudžiamųjų nusižengimų bei nusikaltimų skaičiaus pokyčiu (mažėjimu);
- policijos įstaigos, nagrinėdamos pareiškimus ir skundus, labai glaudžiai bendradarbiauja su VDI, VTAIT, švietimo ir savivaldybės įstaigomis, konsulinėmis įstaigomis, ambasadomis užsienio šalyse bei NVO;

⁸ Šalių vėliavų paveikslėliai paimti iš interneto (žr. <https://favpng.com/>).

- nors pradedamų ikiteisminių tyrimų dėl prekybos žmonėmis nusikaltimų ir sumažėjo, tačiau identifikuojamų potencialių prekybos žmonėmis aukų skaičius išaugo beveik dvigubai;
- stebimas užsienio piliečių, tampančių potencialiomis prekybos žmonėmis aukomis ir galbūt išnaudojamų Lietuvoje išskirtinai priverstinio darbo tikslais, skaičiaus augimas;
- palyginus 2013–2017 m. ir 2018–2021 m. duomenis, paaiškėjo, kad 16 proc. sumažėjo nutraukiamų ikiteisminių tyrimų nesant nusikaltimo sudėties;
- dažniausiai buvo atsisakoma pradėti ikiteisminius tyrimus, nes įvykio aplinkybių patikslinimo metu nebuvo nustatoma prekybos žmonėmis nusikaltimų sudėties požymių visuma – nusikalstamas veiksmas, valios palenkimo būdas ir išnaudojimo tikslas;
- daugiausia pranešimų buvo pateikta dėl galimai išnaudojamų Lietuvos piliečių (75 proc.), kiti 25 proc. – dėl užsienio piliečių (Ukrainos, Tailando Karalystės, Indijos Respublikos, Kinijos Liaudies Respublikos ir Vietnamo Socialistinės Respublikos);
- į teisėsaugos institucijas besikreipiančių dėl galimai padarytų prekybos žmonėmis nusikaltimų institucijų, organizacijų ir fizinių asmenų įvairovė suponuoja, kad visuomenė yra nepakanti daromoms nusikalstamoms veikoms;
- konstatuotas ženklus atliktų ikiteisminių tyrimų kokybės gerėjimas, kuris sietinas su ikiteisminį tyrimą atliekančių specializuotų kriminalinės policijos organizuoto nusikalstamumo tyrimo padalinių pareigūnų, prokurorų kompetencijos augimu, suformuota ir ikiteisminiuose tyrimuose dėl prekybos žmonėmis taikoma teismų praktika, pakankamu šios srities teisiniu reglamentavimu;
- atkreiptas dėmesys į tarpinstitucinių ir specializuotų mokymų poreikį, siekiant pagerinti įvairių institucijų ir įstaigų darbuotojų, specialistų ir pareigūnų gebėjimus tinkamai, kokybiškai bei laiku nustatyti prekybos žmonėmis aukas.

Duomenų apie asmenis, kurie 2022 m. buvo pripažinti nukentėjusiais nuo prekybos žmonėmis Lietuvoje atliekamuose ikiteisminiuose tyrimuose, apžvalga

2022 m. atliktuose ikiteisminiuose tyrimuose **nukentėjusiais nuo prekybos žmonėmis** pagal BK 147, 157 ir 147¹ straipsnius buvo **pripažinti 15 asmenų** (7 moterys, 5 vyrai ir 3 vaikai (mergaitės)): 12 asmenų (6 moterys, 3 mergaitės ir 3 vyrai) – Lietuvos piliečiai (pagal BK 157, 147, 147¹ straipsnius), 1 asmuo (moteris) – Rusijos pilietė (pagal BK 147 straipsnį), 1 asmuo (vyras) – Egipto Arabų Respublikos pilietis (pagal BK 147¹ straipsnį), 1 asmuo (vyras) – Uzbekistano Respublikos pilietis (pagal BK 147¹ straipsnį).

Nukentėjusieji nuo prekybos žmonėmis pagal lytį, išnaudojimo formą, tikslo valstybę ir verbavimo būdą:

7 asmenys (4 moterys ir 3 mergaitės) buvo pripažinti nukentėjusiais nuo prekybos žmonėmis seksualiniam išnaudojimui. 6 asmenys (3 mergaitės ir 3 moterys) buvo išnaudojami Lietuvoje, 1 asmuo (moteris) – Ispanijos Karalystėje (toliau – Ispanija). 5 asmenys (3 mergaitės ir 2 moterys) verbuoti žodžiu Lietuvoje, 1 asmuo (moteris) verbuota žodžiu Rusijoje, 1 asmuo (moteris) verbuota per skelbimą spaudoje Lietuvoje.

5 asmenys (3 moterys ir 2 vyrai) buvo pripažinti nukentėjusiais nuo prekybos žmonėmis priverstiniam darbui. 4 asmenys (2 moterys ir 2 vyrai) išnaudoti Lietuvoje, verbuoti žodžiu (2 vyrai) ir per skelbimus (2 moterys). 1 asmuo (moteris) – išnaudotas Danijos Karalystėje (toliau – Danija) ir verbuota internetus.

3 asmenys (vyrai) buvo pripažinti nukentėjusiais nuo prekybos žmonėmis nusikalstamoms veikoms daryti. Asmenys verbuoti Lietuvoje žodžiu, išnaudoti Airijos Respublikoje (toliau – Airija).

Nukentėjusieji pagal lytį, amžių ir išnaudojimo formą:

7 nukentėjusieji (4 moterys ir 3 vyrai) priklausė **21–30 metų grupei**: 3 nukentėjusieji (moterys) nukentėjo nuo prekybos žmonėmis seksualiniam išnaudojimui, 3 nukentėjusieji (1 moteris ir 2 vyrai) – nuo prekybos žmonėmis priverstiniam darbui ir 1 nukentėjusysis (vyras) – nuo prekybos žmonėmis nusikalstamoms veikoms daryti.

3 nukentėjusieji (mergaitės) priklausė **0–17 metų grupei**: nukentėjo nuo prekybos žmonėmis seksualiniam išnaudojimui.

2 nukentėjusieji (moterys) priklausė **18–20 metų grupei**: nukentėjo nuo prekybos žmonėmis seksualiniam išnaudojimui ir priverstiniam darbui.

1 nukentėjusysis (vyras) priklausė **31–40 metų grupei**: nukentėjo nuo prekybos žmonėmis nusikalstamoms veikoms daryti.

1 nukentėjusysis (moteris) priklausė **51–60 metų grupei**: nukentėjo nuo prekybos žmonėmis priverstiniam darbui.

GP duomenimis, 2022 m. nukentėti nuo prekybos žmonėmis galėjo 3 asmenys:

2 asmenys (berniukai) dėl prekybos žmonėmis elgetavimui (verbuoti žodžiu; pasinaudota pažeidžiamumu ir buvo grasinta, tikslo šalis – Lietuva);

1 asmuo (berniukas) dėl prekybos žmonėmis nusikalstamoms veikoms daryti (verbuotas žodžiu; pasinaudota pažeidžiamumu, tikslo šalis – Vengrija).

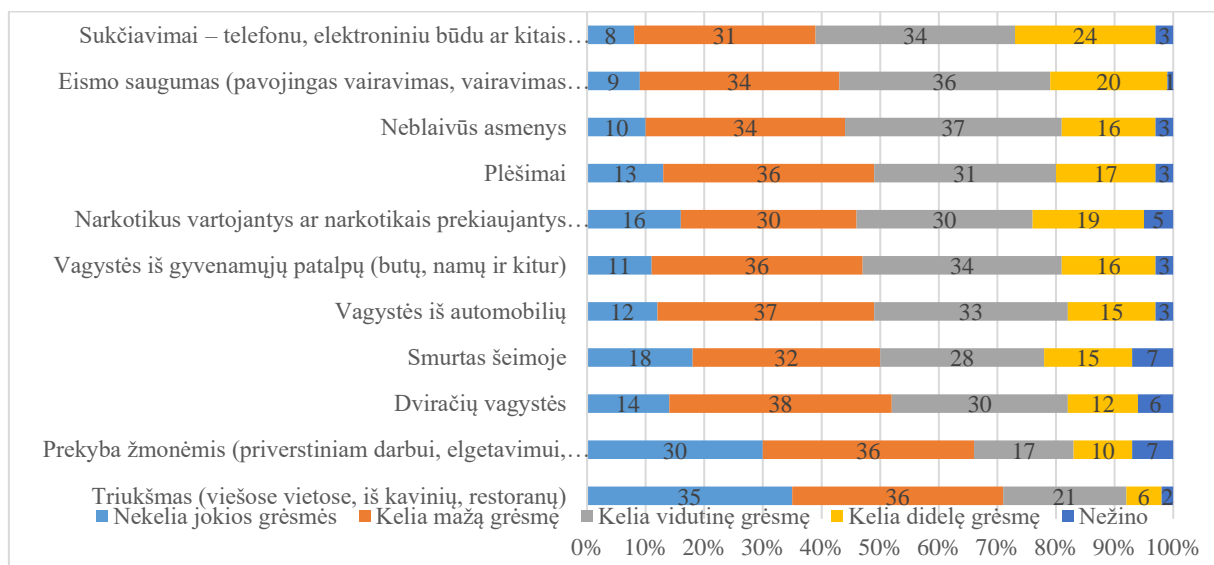
Pagrindinės priežastys, kodėl asmenys, pripažinti nukentėjusiais nuo prekybos žmonėmis, priėmė prekybos žmonėmis prekiautojų pasiūlymus, arba valios palenkimo būdai

yra šie: pažeidžiamumas (11 nukentėjusiųjų iš 15), panaudota apgaulė (9 nukentėjusieji iš 15), grasinimai (5 nukentėjusieji iš 15), suteikta kitokia nauda faktiškai kontroliuojant asmenį (4 nukentėjusieji iš 15), fizinis smurtas (1 nukentėjusysis iš 15). Paminėtina, kad, siekiant užverbuoti auką, dažnai naudojami keli (ne mažiau kaip 2) valios palenkimo būdai – 11 iš 15 nukentėjusiųjų šie buvo ir panaudoti.

Apibendrinus anksčiau pateiktus 2022 m. asmenų, pripažintų nukentėjusiais nuo prekybos žmonėmis, duomenis, galima teigti, kad:

- didesnis skaičius asmenų, nukentėjusių nuo prekybos žmonėmis, buvo moterys;
- daugiausia asmenų buvo pripažinti nukentėjusiais nuo prekybos žmonėmis seksualiniam išnaudojimui (4 moterys ir 3 mergaitės);
- daugiausia nukenčia nuo prekybos žmonėmis nusikaltimų 21–30 metų asmenų (vyrų ir moterų) grupė; nukenčiama nuo įvairių formų prekybos žmonėmis – seksualinio išnaudojimo, priverstinio darbo, nusikalstamų veikų darymo;
- dažniausia verbavimo forma – žodžiu, rečiau – per skelbimus.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad, VRM atliktos apklausos „Lietuvos gyventojų apklausa apie teisėsaugos institucijas ir viešojo saugumo situacijos vertinimą 2021 m.“ duomenimis, joje dalyvavę respondentai prekybos žmonėmis nusikaltimo nesuvokia kaip didelę grėsmę keliančią problemą jų gyvenamojoje vietovėje.

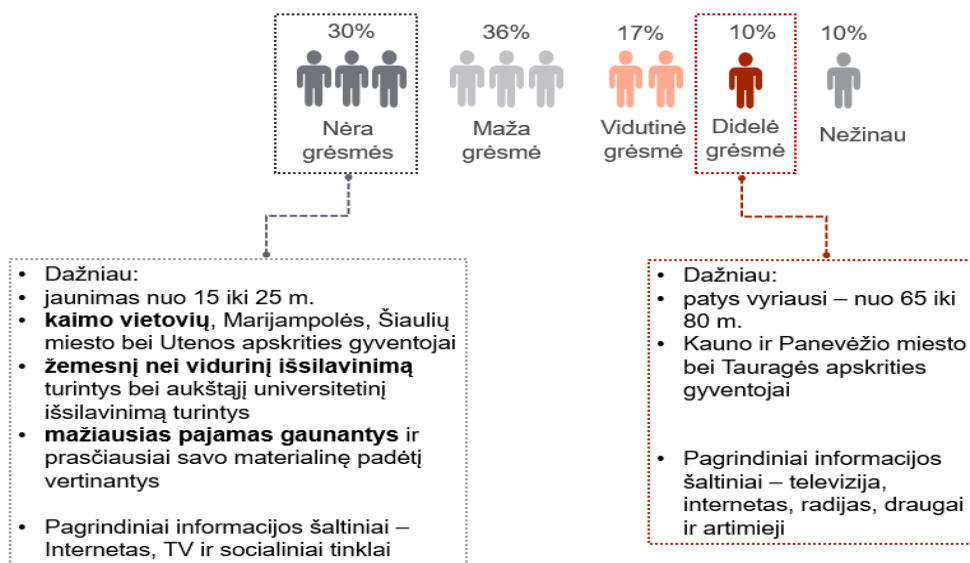

3 pav. Grėsmių savo gyvenamojoje vietovėje suvokimas, 2021 m.

Prekyba žmonėmis, kaip grėsmė, užima priešpaskutinę vietą (šalia triukšmo) (žr. 3 pav.). Didesnėmis grėsmėmis laikomi sukčiavimas, eismo saugumas, neblaivūs asmenys ir kt. Šioje vietoje galbūt galima būtų pasidžiaugti interpretuojant, kad prekyba žmonėmis nekelia grėsmės mūsų visuomenei, jeigu nebūtų kitų šio tyrimo duomenų.

Išanalizavus respondentų atsakymus, matyti, kad, palyginti su kitomis žmonių grupėmis, rečiau prekybą žmonėmis kaip grėsmę suvokia socialiai pažeidžiamos grupės – žemesnį išsilavinimą turinys, prasčiau savo materialinę padėtį vertinantys asmenys bei

kaimo gyventojai, t. y. tie asmenys, kurie dėl savo padėties yra itin pažeidžiami ir dažniau linkę tapti prekybos žmonėmis aukomis.

4 pav. Prekybos žmonėmis kaip grėsmės, esančios gyvenamojoje vietovėje, suvokimas, 2021 m.

Daugiau nei pusė respondentų yra 15–25 metų ir vyresni, Marijampolės, Šiaulių miesto bei Utenos apskrities gyventojai nurodė, kad prekybos žmonėmis grėsmės nėra ar ji yra minimali. Pažymėtina, kad iš prekybos žmonėmis ikiteisminių tyrimų duomenų žinome, kad, pvz., Šiauliuose buvo pradėtas ne vienas ikiteisminis tyrimas dėl šio nusikaltimo. Pagrindiniu informacijos šaltiniu šios grupės nurodo internetą, socialinius tinklus ir televiziją.

2022 m. VRM parengė Nusikaltimų ir kitų teisės pažeidimų prevencijos koncepciją. Pritarus šiai koncepcijai, ją įgyvendinant būtų parengtas Nusikaltimų ir kitų teisės pažeidimų prevencijos įstatymas, kuris leistų nukreipti visų institucijų pastangas į kovą ne tik su nusikalstamumo pasekmėmis, tačiau visų pirma su priežastimis. Pagal pasiūlytą modelį taikant mokslinius metodus ir duomenų analizę, bus realiai ir tiksliai nustatomos susirūpinimą nusikalstamumo struktūroje keliančios vietos ir prevencijos įrankiai nukreipiami būtent ten. Taip pat ketinama nustatyti sąveikią ir integruotą prevencijos koordinavimo organizacinę struktūrą, kuri spręstų nepakankamo institucijų bendradarbiavimo problemą, nepakankamą savivaldos įtraukimą. Toks prevencijos modelis orientuojamas į visos nusikalstamumo struktūros pokyčius, tačiau taikomas mechanizmas ir priemonės, žinoma, prisidėtų sprendžiant problemas ir konkrečiose probleminėse vietose, pvz., prekybos žmonėmis nusikaltimai.

Duomenų apie pareikštus įtarimus dėl prekybos žmonėmis 2022 m. apžvalga

2022 m. ikiteisminiuose tyrimuose buvo **pareikšti įtarimai 34 asmenims ir 2 juridiniams asmenims** dėl prekybos žmonėmis, išnaudojimo priverstiniam darbui ir paslaugoms, naudojimosi asmens priverstiniu darbu ar paslaugomis bei vaiko pirkimo ar pardavimo pagal BK 147, 147¹, 147² ir 157 straipsnius.

Dėl prekybos žmonėmis pagal BK 147 straipsnį įtarimai buvo pareikšti 21 asmeniui (20 vyrų ir 1 moteriai – Lietuvos piliečiams) ir 1 juridiniam asmeniui.

Dėl išnaudojimo priverstiniam darbui ir paslaugoms pagal BK 147¹ straipsnį įtarimai buvo pareikšti 5 asmenims (3 moterims ir 2 vyrams – Lietuvos piliečiams). Dėl naudojimosi asmens priverstiniu darbu ar paslaugomis pagal BK 147² straipsnį įtarimai pareikšti 1 judriniam asmeniui ir 1 asmeniui (moteriai – Lietuvos pilietei). Dėl prekybos žmonėmis ir išnaudojimo priverstiniam darbui ar paslaugoms pagal BK 147 ir 147¹ straipsnius įtarimai buvo pareikšti 1 asmeniui (moteriai – Lietuvos pilietei). Dėl vaiko pirkimo ar pardavimo pagal BK 157 straipsnį įtarimai buvo pareikšti 3 asmenims (2 vyrams ir berniukui – Lietuvos piliečiams). Dėl prekybos žmonėmis ir vaiko pirkimo ar pardavimo pagal BK 147 ir 157 straipsnius įtarimai buvo pareikšti 3 asmenims (2 vyrams ir 1 moteriai – Lietuvos piliečiams).

2022 m. ikiteisminiuose tyrimuose daugiausia įtarimų buvo pareikšta dėl prekybos žmonėmis nusikalstamoms veikoms – 19 asmenų, mažiau įtarimų buvo pareikšta dėl prekybos žmonėmis seksualiniam išnaudojimui – 7 asmenims ir 1 juridiniam asmeniui, dėl prekybos žmonėmis priverstiniam darbui – 6 asmenims ir 1 juridiniam asmeniui bei po 1 įtariamąjį dėl sukčiavimo ir elgetavimo.

2022 m. ikiteisminių tyrimų dėl prekybos žmonėmis tapusių įtariamaisiais pagal lytį, išnaudojimo formą ir tautybę statistika:

19 asmenų (17 vyrų ir 2 moterims) įtarimai buvo pareikšti dėl prekybos žmonėmis nusikalstamoms veikoms vykdyti. Visi įtariamieji – Lietuvos piliečiai;

7 asmenims (5 vyrams ir 2 moterims) įtarimai buvo pareikšti dėl prekybos žmonėmis seksualiniam išnaudojimui;

6 asmenims (2 vyrams ir 4 moterims) įtarimai buvo pareikšti dėl prekybos žmonėmis priverstiniam darbui, naudojimosi asmens priverstiniu darbu ar paslaugomis, išnaudojimo priverstiniam darbui ir paslaugoms;

1 asmeniui (vyrui) įtarimai pareikšti dėl prekybos žmonėmis sukčiavimui;

1 asmeniui (berniukui) įtarimai pareikšti dėl prekybos žmonėmis elgetavimui;

1 juridiniam asmeniui įtarimai pareikšti dėl prekybos žmonėmis seksualiniam išnaudojimui ir naudojimosi asmens priverstiniu darbu ar paslaugomis (Lietuvos juridinis asmuo);

1 juridiniam asmeniui įtarimai pareikšti dėl naudojimosi asmens priverstiniu darbu ar paslaugomis (Lietuvos juridinis asmuo).

Pareikštų kaltinimų dėl prekybos žmonėmis 2022 m. apžvalga

2022 m. pirmosios instancijos teismams buvo **perduotos 9 baudžiamosios bylos** dėl prekybos žmonėmis, naudojimosi asmens priverstiniu darbu ar paslaugomis, išnaudojimo priverstiniam darbui ir paslaugoms ir vaiko pirkimo ar pardavimo pagal BK 147, 147¹, 147² ir 157 straipsnius.

Kaltinimai dėl prekybos žmonėmis, naudojimosi asmens priverstiniu darbu ar paslaugomis, išnaudojimo priverstiniam darbui ir paslaugoms ir vaiko pirkimo ar pardavimo pagal BK 147, 147¹, 147² ir 157 straipsnius buvo pareikšti 14 asmenų (12 vyrų ir 2 moterims) ir 1 juridiniam asmeniui. Visi kaltinamieji – Lietuvos piliečiai.

2022 m. kaltinamųjų dėl prekybos žmonėmis pagal lytį ir išnaudojimo formą statistika:

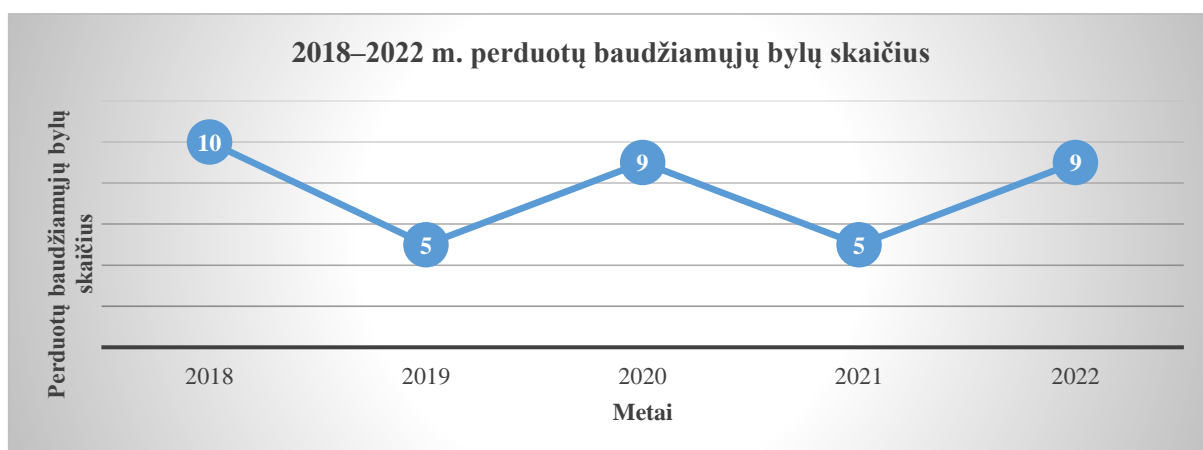
6 asmenims (5 vyrams ir 1 moteriai) kaltinimai pareikšti dėl prekybos seksualiniam išnaudojimui pagal BK 147 ir 157 straipsnius;

4 asmenims (vyrams) kaltinimai buvo pareikšti dėl prekybos žmonėmis nusikalstamoms veikoms pagal BK 147 ir 157 straipsnius;

3 asmenims (2 vyrams ir 1 moteriai) ir 1 juridiniam asmeniui kaltinimai pareikšti dėl prekybos žmonėmis dėl prekybos žmonėmis priverstiniam darbui, naudojimosi asmens priverstiniu darbu ar paslaugomis, išnaudojimo priverstiniam darbui ir paslaugoms pagal BK 147, 147¹ ir 147² straipsnius;

1 asmeniui (vyriui) kaltinimai pareikšti dėl prekybos žmonėmis sukčiavimui pagal BK 147 straipsnį.

5 pav. pateikiama informacija apie 2018–2022 m. Lietuvos pirmosios instancijos teismams perduotas baudžiamąsias bylas. Įdomu pastebėti, kad perduodamų baudžiamųjų bylų skaičius penkerių metų laikotarpiu svyruoja švytuoklės principu, t. y. 4–5 bylų per metus skirtumu. Šio reiškinio priežastims išsiaiškinti reikėtų išsamesnio tyrimo.

5 pav. 2018–2022 m. pirmosios instancijos teismams perduotų bylų skaičius

Apibendrinus anksčiau pateiktus 2022 m. asmenų, kuriems buvo pareikšti įtarimai ir pateikti kaltinimai dėl prekybos žmonėmis duomenis, galima teigti, kad:

- nusikalsti labiau linkę vyrai nei moterys;

- daugiausia įtarimų pareiškama pagal BK 147 straipsnį;
- daugiausia įtarimų pareikšta dėl prekybos žmonėmis nusikalstamoms veikoms, beveik trigubai mažiau – dėl seksualinio išnaudojimo ir priverstinio darbo, naudojimosi asmens priverstiniu darbu ar paslaugomis, išnaudojimo priverstiniam darbui ir paslaugoms;
- įtarimai pareikšti 2 juridiniams asmenims – tai nėra dažnas įtariamasis prekybos žmonėmis baudžiamosiose bylose;
- dauguma kaltinamųjų – vyrai;
- daugiausia kaltinimų pareikšta dėl prekybos žmonėmis seksualiniam išnaudojimui, perpus mažiau dėl prekybos žmonėmis priverstiniam darbui, naudojimosi asmens priverstiniu darbu ar paslaugomis, išnaudojimo priverstiniam darbui ir paslaugoms.

Veikimo būdai (*modus operandi*)

2022 m. vykdant prekybos žmonėmis nusikaltimus, veikimo būdai išlieka panašūs, kaip ir praėjusiais metais. Šių metų prekybos žmonėmis bylos dažniausiai buvo siejamos su BK 260 („Neteisėtas disponavimas narkotinėmis arba psichotropinėmis medžiagomis turint tikslą jas platinti arba neteisėtas disponavimas labai dideliu narkotinių ar psichotropinių medžiagų kiekiu“), 307 („Pelnymasis iš kito asmens prostitucijos“), 147¹ („Išnaudojimas priverstiniam darbui ir paslaugoms“) ir 147² („Naudojimas asmens priverstiniu darbu ar paslaugomis“) straipsniais.

GP duomenimis, nusikalstamosiose veikose vyrauja apgaulė, naudojimas žmonių socialine atskirtimi ir jų silpnybėmis. Bandoma naudotis nepilnamečiais, kurie gyvena nepasiturinčiose šeimose, kuriose trūksta socialinių įgūdžių ir vartojamos narkotinės bei psichotropinės medžiagos, alkoholis, taip pat asmenimis, turinčiais elgesio ir sveikatos sutrikimų, ieškančiais darbo, globos namų auklėtiniais. Asmenys verbuojami žadant gerą atlygį ir (arba) nenurodant tikslaus atlygio. Pasinaudojama žmogaus finansine padėtimi, pažadami pinigai, pasinaudojama žmonių priklausomybe nuo psichoaktyvių medžiagų.

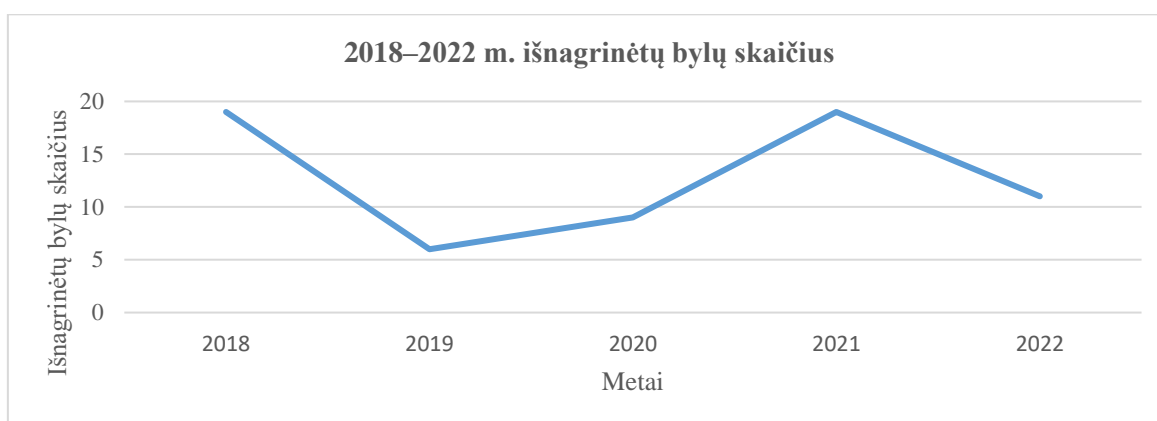
2022 m. neišsiskyrė organizuoto nusikalstamumo struktūros ir išnaudotojų, prekiautojų ir pagalbininkų profiliai. Pastebėta, kad dažni nusikalstamos veikos subjektų taikomi prekybos žmonėmis metodai yra susiję su apgaulingais darbo siūlančiais skelbimais, apgaulingais pažadais apie suteikiamą darbą ypač pažeidžiamiems, priklausomiems asmenims. Prekiautojų, išnaudotojų profiliai dažniausiai yra savimi pasitikinčių, finansiškai apsirūpinusių asmenų įvaizdžiai, kurie sudaro įspūdį, jog tai sėkmingi verslininkai, asmenys, kuriems sekasi versle, kurie turi galimybių mokėti žadamus atlygius, kontaktų įvairioms problemoms spręsti ir kurie viską gali. Jų pagalbininkai yra dažniausiai paklusnūs, lojalūs savo šeiminiškams, t. y. išnaudotojams, asmenys, finansiškai priklausomi ir (arba) susitarimų susaistyti asmenys.

Įtariamieji dažniausiai yra vyrai, turintys kriminalinę praeitį, linkę nusikalsti, palaikantys ryšius su organizuoto nusikalstamumo grupėmis. Apibūdinant įtariamojo socialinį portretą, pastebima, kad, skirtingai nuo prekybos žmonėmis aukų, nusikaltimo iniciatoriai ir vykdytojai yra sumanūs manipuliuotojai, pasižymintys labiau nei auka išvystytu socialiniu statusu, psichologiškai stipresni, greičiausiai turintys menką empatijos jausmą, polinkį pažeisti ribas ir pasinaudoti kitais žmonėmis, siekiant savų, dažniausiai nusikalstamų, tikslų.

Nuteistųjų dėl prekybos žmonėmis asmenų 2022 m. apžvalga

2022 m. Lietuvos pirmosios instancijos teismuose per 77–743 dienas buvo išnagrinėta **11 baudžiamųjų bylų** dėl prekybos žmonėmis, išnaudojimo priverstiniam darbui ir paslaugoms bei vaiko pirkimo ar pardavimo pagal BK 147, 147¹ ir 157 straipsnius.

6 pav. pateikiama informacija apie 2018–2022 m. išnagrinėtą bylų skaičių Lietuvos pirmosios instancijos teismuose.

6 pav. 2018–2022 m. išnagrinėtų bylų skaičius

Išnagrinėjus minėtas bylas, buvo **nuteisti 22 asmenys**, iš jų: 20 asmenų pagal BK 147, 147¹ ir 157 straipsnius ir 2 asmenys pagal BK 258 ir 302 straipsnius. Iš 20 paminėtų nuteistųjų 16 asmenų buvo nuteista pagal BK 147 straipsnį, 1 – pagal BK 147 ir 157 straipsnius, 3 – pagal BK 147 ir 147¹ straipsnius.

Tarp nuteistųjų vyravo šios prekybos žmonėmis formos:

13 asmenų – dėl prekybos žmonėmis nusikalstamoms veikoms (4 asmenys – vagystėms, 7 asmenys – sukčiavimui, 1 asmuo – 1 nežinoma) vykdyti;

3 asmenys – dėl prekybos žmonėmis seksualiniam išnaudojimui (1 asmuo – išnuomotose patalpose, 1 asmuo – internetu, 1 asmuo – nežinoma);

3 asmenys – dėl prekybos žmonėmis išnaudojimui priverstiniam darbui (visi asmenys skrajutėms išnešioti);

3 asmenys – dėl prekybos žmonėmis fiktyviai santuokai.

Iš 20 nuteistųjų dėl prekybos žmonėmis, išnaudojimui priverstiniam darbui ar paslaugoms bei vaiko pirkimui ar pardavimui pagal BK 147, 147¹ ir 157 straipsnius buvo 17 vyrų ir 3 moterys – visi Lietuvos piliečiai.

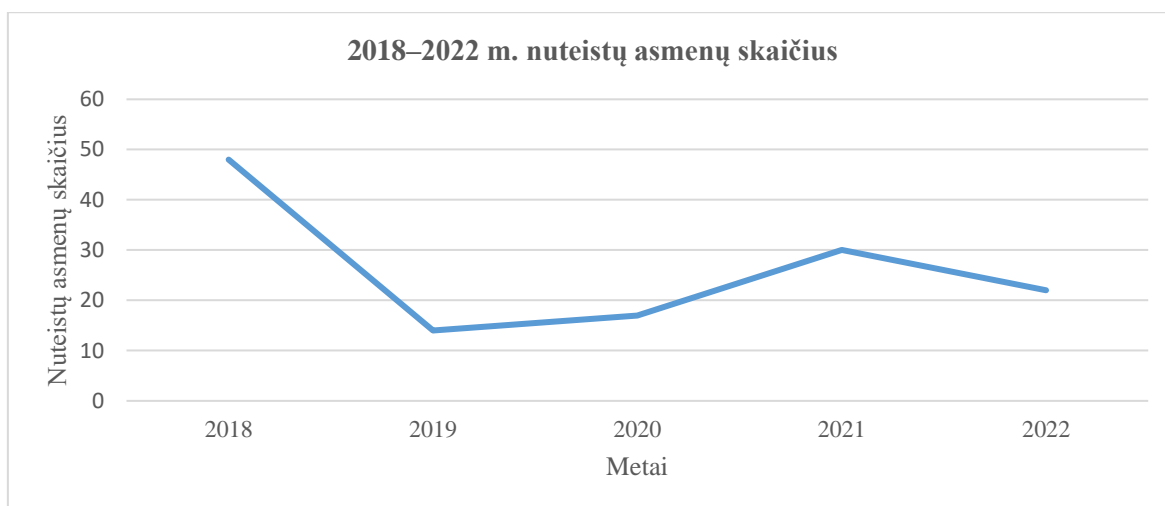
Nuteistųjų dėl prekybos žmonėmis, išnaudojimui priverstiniam darbui ar paslaugoms bei vaiko pirkimui ar pardavimui pasiskirstymas pagal amžiaus grupes:

12 asmenų (10 vyrų ir 2 moterys) priklausė 31–40 metų grupei;

7 asmenys (6 vyrai ir 1 moteris) priklausė 21–30 metų grupei;

3 asmenys (vyrai) priklausė 51–60 metų grupei.

7 pav. pateikiami duomenys apie 2018–2022 m. nuteistų asmenų skaičių. Daugiausia asmenų nuteista už prekybą žmonėmis buvo 2018 m. (48 asmenys), o mažiausia 2019 m. (14 asmenų). Šio reiškinio priežasčių gali būti įvairių – ikiteisminių tyrimų trukmė, ikiteisminių tyrimų, baigtų kaltinamaisiais aktais, skaičius, COVID-19 ligos sukelta pandemija ir kt.

7 pav. 2018–2022 m. nuteistų asmenų skaičius

2022 m. pirmosios instancijos teismuose nuteistiesiems buvo skirtos šios trukmės laisvės atėmimo bausmės: 11 metų 4 mėnesiai (pagal BK 147 straipsnį), 10 metų (pagal BK 147 straipsnį), 10 metų (subendrinta pagal BK 147 ir 260 straipsnius), 9 metai (subendrinta pagal BK 147 ir 157 straipsnius), 8 metai ir 6 mėnesiai (subendrinta pagal BK 147 ir 260 straipsnius), 7 metai (pagal BK 147 straipsnį), 7 metai ir 9 mėnesiai (subendrinta pagal BK 147 ir 180 straipsnius), 6 metai (subendrinta pagal BK 147, 147¹, 180, 300 ir 302 straipsnius), 5 metai ir 6 mėnesiai (pagal BK 147 straipsnį), 5 metai (subendrinta pagal BK 147 ir 147¹ straipsnius), 4 metai ir 6 mėnesiai (pagal BK 147 straipsnį), 4 metai ir 3 mėnesiai (subendrinta pagal BK 147 ir 253 straipsnius), 4 metai (subendrinta pagal BK 147 ir 147¹ straipsnius), 3 metai (pagal BK 147 straipsnį), 1 metai ir 6 mėnesiai (pagal BK 147 straipsnį), 1 metų laisvės apribojimo bausmė (subendrinta pagal BK 147 ir 54 straipsnius), 20 parų areštas ir 32 MGL dydžio bausmė (subendrinta pagal BK 258 ir 302 straipsnius), 1 metai viešųjų darbų ir 32 MGL dydžio bausmė (subendrinta pagal BK 258 ir 302 straipsnius), 150 MGL dydžio bausmė (subendrinta pagal BK 147 ir 54 straipsnius).

I DALIES IŠVADOS IR APIBENDRINIMAS

Prekybos žmonėmis grėsmė tebėra didelė. COVID-19 ligos sukelta pandemija ir Rusijos agresija prieš Ukrainą dar labiau padidino žmonių išnaudojimo grėsmę.

Iki 2022 m. stebėtas ikiteisminių tyrimų mažėjimas prekybos žmonėmis srityje didžiausią sąsają turi su bendru registruojamų baudžiamųjų nusižengimų bei nusikaltimų skaičiaus pokyčiu (mažėjimu). Egzistuoja tarpinstitucinių ir specializuotų mokymų poreikis, siekiant pagerinti įvairių institucijų ir įstaigų darbuotojų, specialistų ir pareigūnų gebėjimus tinkamai, kokybiškai ir laiku nustatyti prekybos žmonėmis aukas.

2022 m. pradėta 12 naujų ikiteisminių tyrimų dėl prekybos žmonėmis. 52 proc. daugiau pradėta ikiteisminių tyrimų nei 2021 m. (2021 m. – 7 nauji ikiteisminiai tyrimai).

2022 m. pradėtuose ikiteisminiuose tyrimuose vyravo išnaudojimo prekybai žmonėmis formos: prekyba žmonėmis seksualiniam išnaudojimui, naudojimas asmens priverstiniu darbu ar paslaugomis, nusikalstamosioms veikoms, neteisėtam įvaikinimui ir elgetavimui. Prekybos žmonėmis formos išlieka tos pačios, tačiau 2022 m. daugiau ikiteisminių tyrimų pradėta dėl prekybos žmonėmis seksualiniam išnaudojimui (pastarąjį penkmetį vyravo nusikalstamos veikos darymui).

2022 m. tikslo šalimis buvo: Lietuva, Jungtinės Amerikos Valstijos, Danija, Vengrija, Ispanija. Ikitteisminių tyrimų, kuriuose Lietuva yra tikslo šalis, pradėta beveik tiek pat, kiek ir ikiteisminių tyrimų, kuriuose Lietuvos piliečiai išnaudojami užsienio šalyse – Lietuvoje palankios sąlygos prekybai žmonėmis.

Nukentėjusiais nuo prekybos žmonėmis pripažinta 15 (7 moterys, 5 vyrai ir 3 nepilnamečiai (mergaitės)) asmenų. 42 proc. mažiau pripažinta nukentėjusiųjų asmenų nei 2021 m. Iš jų daugiau moterų (įskaitant mergaites) nei vyrų.

Nuo prekybos žmonėmis nukentėję įvairaus amžiaus asmenys: vaikai, vidurinio ir vyresnio amžiaus grupės asmenys. 2022 m. daugiausia nuo prekybos žmonėmis nukentėjusiųjų priklausė 21–30 metų asmenų grupei.

Prekybos žmonėmis grėsme nelaiko socialiai pažeidžiamos asmenų grupės. Asmenys, kurie dėl savo padėties yra itin pažeidžiami ir dažniau linkę tapti prekybos žmonėmis aukomis, prekybos žmonėmis nemato kaip grėsmės savo gyvenamojoje vietovėje.

Prekybos žmonėmis nusikaltimus labiau linkę daryti vyrai nei moterys ir daugiausia įtarimų pareiškama pagal BK 147 straipsnį.

Daugiausia įtarimų pareikšta dėl prekybos žmonėmis nusikalstamoms veikoms, beveik trigubai mažiau – dėl seksualinio išnaudojimo ir priverstinio darbo, naudojimosi asmens priverstiniu darbu ar paslaugomis, išnaudojimo priverstiniam darbui ir paslaugoms.

Daugiausia kaltinimų pareikšta dėl prekybos žmonėmis seksualiniam išnaudojimui, perpus mažiau – dėl prekybos žmonėmis priverstiniam darbui, naudojimosi asmens priverstiniu darbu ar paslaugomis, išnaudojimo priverstiniam darbui ir paslaugoms.

2022 m. Lietuvos pirmosios instancijos teismuose buvo išnagrinėta 11 baudžiamųjų bylų ir nuteisti 22 asmenys.

42 proc. mažiau bylų išnagrinėta nei 2021 m. (19), 26 proc. mažiau prekeivių žmonėmis (2021 m. – 30).

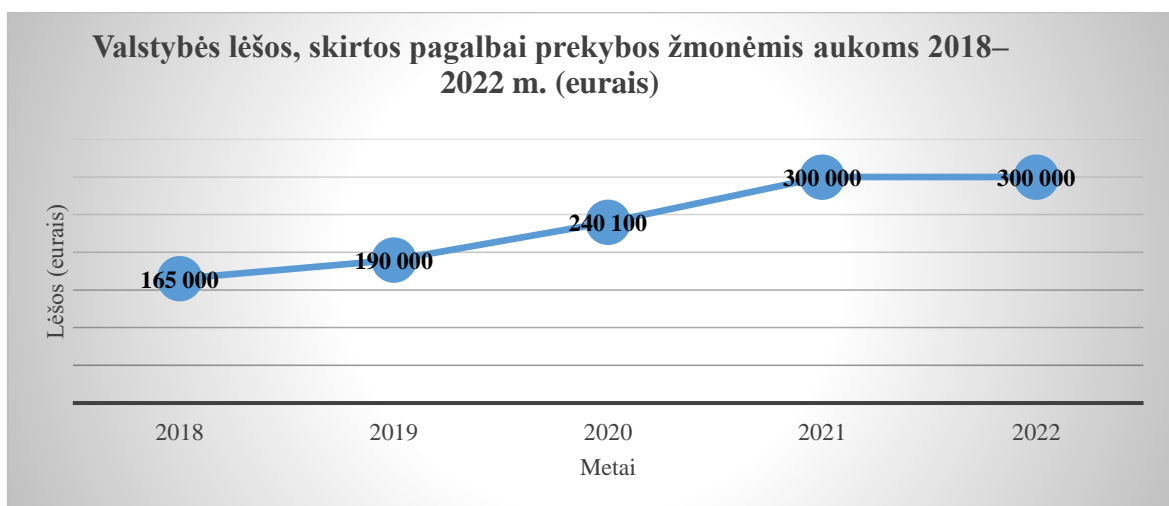
II DALIS.

KOVOS SU PREKYBA ŽMONĖMIS PRIEMONIŲ IR VEIKSMŲ APŽVALGA

2022 m. Lietuvos institucijos, įstaigos ir organizacijos įgyvendino kovos su prekyba žmonėmis priemones iš bendrųjų asignavimų arba bendromis atsakingų institucijų ir organizacijų pastangomis be papildomų lėšų. Dauguma kovos su prekyba žmonėmis priemonių ir veiksmų buvo vykdoma pagal Viešojo saugumo plėtros 2015–2025 metų programos įgyvendinimo tarpinstitucinio veiklos plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. balandžio 13 d. nutarimu Nr. 370⁹, priemonę „Plėtoti veiksmingą kovą su prekyba žmonėmis“ ir pagal Kovos su prekyba žmonėmis 2020–2022 metų veiksmų planą, patvirtintą Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2020 m. birželio 12 d. įsakymu Nr. 1V-577¹⁰.

Pagalba nukentėjusiems ir galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis, jų teisių apsauga

2022 m. SADM, vadovaudamasi Projekto, skirto socialinei pagalbai asmenims, nukentėjusiems ir galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis, teikti, atrankos konkurso organizavimo 2022–2023 metais nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2021 m. spalio 14 d. įsakymu Nr. A1-734, skyrė **300 tūkst. eurų** Nacionalinės asociacijos prieš prekybą žmonėmis projektui „Kompleksinė socialinė pagalba asmenims nukentėjusiems ir galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis“ įgyvendinti. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad 2018–2022 m. SADM skiriamas finansavimas kompleksinei socialinei pagalbai asmenims nukentėjusiems ir galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis padidėjo 45 proc. (žr. 8 pav.).

8 pav. Valstybės lėšos, skirtos pagalbai prekybos žmonėmis aukoms 2018–2022 m.

SADM duomenimis, 2022 m. kompleksinė socialinė pagalba organizuota **235 asmenims**, nukentėjusiems ar galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis (4,9 proc.,

⁹ Žr. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/401816c0054d11e6a238c18f7a3f1736/asr>.

¹⁰ Žr. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/66466882ace511ea8aadde924aa85003?jfwid=mmceoqyd9>.

arba 12 asmenų, mažiau nei 2021 m.). Iš jų **pagalba suteikta 122 vyrams ir 113 moterų**. Iš minėtų asmenų, kuriems buvo suteikta pagalba, yra 92 vyrai ir 86 moterys bei 5 mergaitės, kurie teisėsaugos institucijų buvo pripažinti nukentėjusiais nuo prekybos žmonėmis, o 30 vyrų, 19 moterų ir 3 mergaitės laikomi prekybos žmonėmis aukomis (nustatyti NVO ir galėjo nukentėti nuo prekybos žmonėmis). Pagrindinės priežastys, kodėl asmenys, besikreipiantys pagalbos, atsisako bendradarbiauti su teisėsaugos institucijomis minimos šios: 1) nepasitikėjimas teisėsaugos gebėjimu ištirti nusikaltimą ir nuteisti tikruosius kaltininkus, 2) nenoras viešinti asmeninę situaciją, būti pažemintam ir sulaukti neigiamo visuomenės vertinimo.

Pagal išnaudojimo formą ir lytį nukentėję ir galėję nukentėti nuo prekybos žmonėmis toliau skirstomi taip:

103 asmenys (nukentėjo 47 vyrai ir 31 moteris, galėjo nukentėti 17 vyrų ir 8 moterys) dėl prekybos žmonėmis priverstiniam darbui;

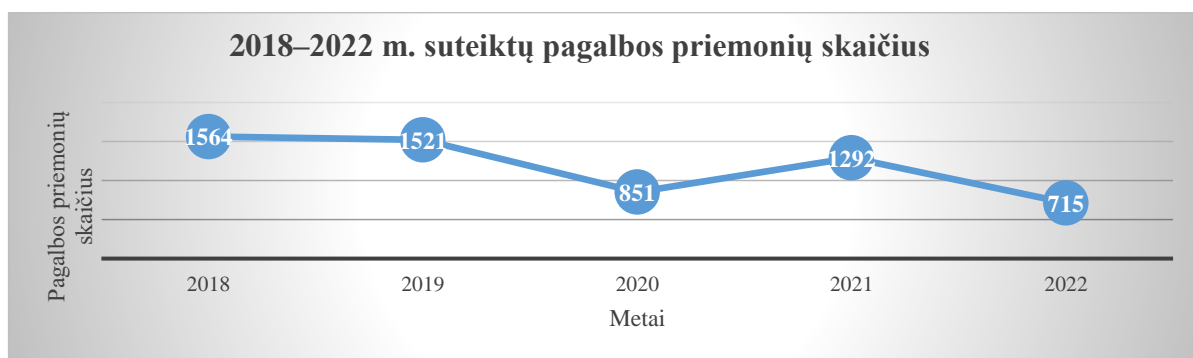
83 asmenys (nukentėjo 43 vyrai ir 20 moterų, galėjo nukentėti 13 vyrų ir 7 moterys) dėl prekybos žmonėmis kitų formų (sukčiavimas, nusikalstama veika fiktyvios santuokos ir kt.);

49 asmenys (nukentėjo 2 vyrai ir 40 moterų, galėjo nukentėti 7 moterys) dėl prekybos žmonėmis seksualiniam išnaudojimui.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad iš 235 asmenų, kuriems buvo suteikta pagalba, 44 asmenys buvo ne Europos Sąjungos piliečiai, 2 asmenys – Europos Sąjungos piliečiai, 189 – Lietuvos piliečiai. Taip pat 111 iš 235 asmenų nukentėjo ne Lietuvos teritorijoje.

2022 m. nukentėjusiems ar galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis asmenis buvo suteikta **715 pagalbos priemonių**¹¹. Lyginant tarpusavyje 2018–2022 m. suteiktų pagalbos priemonių skaičių, pastebimas žymus suteiktų šių priemonių mažėjimas, pvz., 2018 m. pagalbos priemonių prekybos žmonėmis aukoms buvo suteikta daugiausia – iš viso 1 564 pagalbos priemonės, o 2022 m. pagalbos priemonių buvo suteikta 54 proc. mažiau (žr. 9 pav.).

Pagrindine suteiktų pagalbos priemonių skaičiaus mažėjimo priežastimi NAPPŽ įvardija 2021–2022 m. išaugusias paslaugų ir prekių kainas.

9 pav. 2018–2022 m. suteiktų pagalbos priemonių skaičius

Paminėtina, kad 2022 m. daugiausia pagalbos priemonių buvo teikiama prekybos žmonėmis aukoms: integruojant į visuomenę (195), teikiant teisinę pagalbą (145), integruojant

¹¹2021 m. buvo suteiktos 1 292, 2020 m. – 851, 2019 m. – 1 521, 2018 m. – 1 564 pagalbos priemonės.

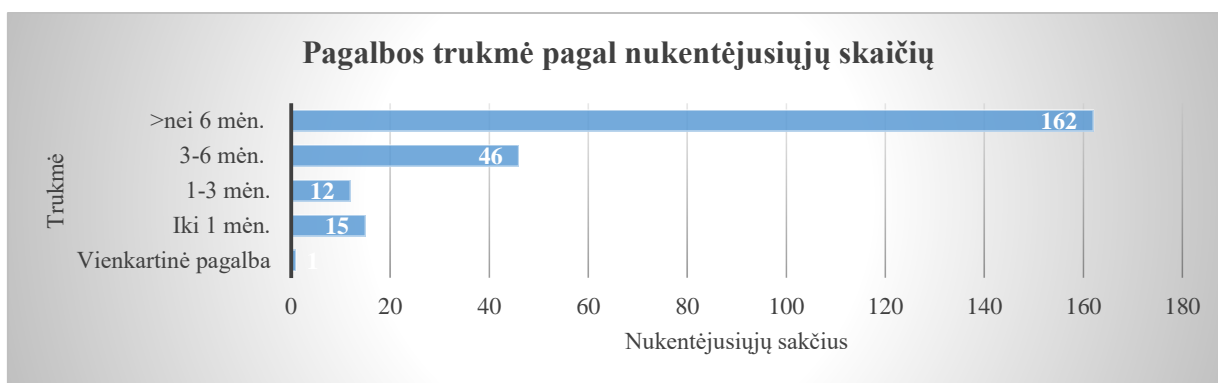
į darbo rinką (142), teikiant psichologinės pagalbos (128) ir laikino apgyvendinimo paslaugas (56). 3 lentelėje pateikiami išsamūs duomenys pagal nukentėjusiųjų tipą, suteiktos pagalbos priemonių rūšis ir skaičius.

3 lentelė. Suteiktų pagalbos priemonių pagal jų rūšį ir nukentėjusiųjų tipą skaičius

Pagalbos priemonės pavadinimas	Nukentėję nuo prekybos žmonėmis asmenys	Galėję nukentėti nuo prekybos žmonėmis asmenys	Pagalbos priemonės, iš viso
Medicinos pagalba	41	8	49
Laikinas apgyvendinimas	54	2	56
Psichologinė pagalba	92	36	128
Integracija į darbo rinką	109	33	142
Teisinė pagalba	125	20	145
Integracija į visuomenę	150	45	195
Pagalbos priemonės, iš viso:	571	144	715

Socialinė pagalba prekybos žmonėmis aukoms dažniausiai teikiama ilgiau nei 6 mėnesius. 2022 m. tokios trukmės pagalbą gavo 162 asmenys.

10 pav. pateikti duomenys apie 2022 m. teiktos socialinės pagalbos trukmę ir nukentėjusiųjų skaičių: 3–6 mėn. – 46 asmenys, 1–3 mėn. – 12 asmenų, iki 1 mėn. – 15 asmenų ir 1 asmeniui buvo suteikta vienkartinė pagalba.

10 pav. Pagalbos trukmė pagal nukentėjusiųjų skaičių

Pagrindinė prekybos žmonėmis aukoms, galimoms aukoms ir prevencijai skirta **linija 8 800 91119 veikia visą parą**. Teikiama psichologinė, emocinė pagalba ir teisinės konsultacijos. Ją aptarnauja NAPPŽ narys – Dingusių žmonių šeimų paramos centras¹².

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad 2022 m. gruodžio mėn. Lietuvos Respublikos Seime vykusioje konferencijoje „10 metų kovoje su prekyba žmonėmis – laimėjimai ir iššūkiai“

¹²Papildomai veikia šios regioninės pagalbos linijos: tradicinės religinės bendruomenės Vilniaus arkivyskupijos Carito (+370 699 90 866, el. p. pagalba@vilnius.caritas.lt), VšĮ Kovos su prekyba žmonėmis ir išnaudojimu centro SOS pagalbos skambutis visą parą +370 679 61 617, VšĮ Klaipėdos socialinės ir psichologinės pagalbos centro 9–18 val. (+370 800 66 366) darbo dienomis.

Nacionalinės asociacijos prieš prekybą žmonėmis atstovo skaitytame pranešime teigta, kad šiuo metu pasikeitė socialinės pagalbos teikimo kontekstas ir pagalbos teikimo metodai bei teikiamų socialinių paslaugų prekybos žmonėmis aukoms nepakanka, reikia plėsti jų pobūdį, finansavimą ir bendradarbiauti su kitomis institucijomis bei organizacijomis, turinčiomis kompetencijos teikti pagalbą aukoms, nukentėjusioms nuo smurto artimoje aplinkoje, vaikų teisių apsaugos specialistais, profesinėmis sąjungomis, savanoriais.

Pagalbą nukentėjusiems ar galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis asmenims taip pat teikė ir kitos institucijos: TM, VTAIT, URM.

Paminėtina, kad nukentėjusieji nuo prekybos žmonėmis nusikaltimų veikų turi teisę gauti valstybės garantuojamąją teisinę pagalbą neatsižvelgiant į jų turtinę padėtį. Pagal Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybos duomenis, vadovaujantis Lietuvos Respublikos valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymu, 2022 m. **antrinė teisinė pagalba** (advokato pagalba konsultuojant, atstovaujant asmenį ir rengiant procesinius dokumentus) **buvo suteikta 12 bylų nukentėjusiems** nuo prekybos nusikalstamų veikų: 5 atvejais dėl antrinės teisinės pagalbos asmenys buvo nukreipti NVO, kurios veikia susijusi su prekybos žmonėmis aukų teisėmis, 3 atvejais asmenys kreipėsi savarankiškai, 4 atvejais dėl antrinės teisinės pagalbos asmenis nukreipė pirminę teisinę pagalbą teikiantys specialistai savivaldybėse. Detalesni duomenys (apie lytį, amžių ar išnaudojimo rūšį) nėra renkami.

Vaiko teisių apsaugos specialistai suteikė pagalbą 65 (22 berniukams ir 43 mergaitėms) galėjusiems nukentėti **vaikams**, iš jų: 22 berniukai ir 42 mergaitės buvo Ukrainos piliečiai, galėję nukentėti nuo prekybos žmonėmis nelegaliam įsivaikinimui bei 1 mergaitė – Lietuvos pilietė, galėjusi nukentėti nuo prekybos žmonėmis seksualiniam išnaudojimui. Minėtiems vaikams, galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis, buvo suteiktos: laikino apgyvendinimo (64 vaikai), medicinos pagalbos (1), psichologinės pagalbos (65), aprūpinimo būtiniaisiais daiktais (64), bendrojo išsilavinimo organizavimo (64) paslaugos.

MD darbuotojai, aptarnaudami klientus, vadovaujasi bendra administracine praktika, nustatant prekybos žmonėmis aukas ir nukreipiant jas pagalbai – asmeniškai bendrauja su klientais priėmimo metu. Nustačius, kad asmuo galėjo tapti prekybos žmonėmis auka, MD darbuotojai, pateikia klientui informaciją apie galimybę kreiptis pagalbos į NVO. Paminėtina, kad 2022 m. asmenų, kurie galimai galėjo nukentėti nuo prekybos žmonėmis, nebuvo nustatyta.

2022 m. **konsulinė pagalba** buvo suteikta **7 Lietuvos piliečiams**, nukentėjusiems ar galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis užsienio valstybėse (3 – Lietuvos ambasadoje Jungtinėje Karalystėje, 3 – Danijoje, 1 – Vokietijos Federacinėje Respublikoje (toliau – Vokietija)). 2 asmenims buvo suteikta neatlygintina materialinė pagalba (1 – Jungtinėje Karalystėje, 1 – Vokietijoje). Neatlygintinai materialinei pagalbai panaudotos lėšos – 361,93 euro. Paminėtina, kad konsuliniai pareigūnai nustato prekybos žmonėmis aukas ir suteikia joms konsulinę pagalbą, bendradarbiauja su vietos teisėsaugos institucijomis, NVO dėl pagalbos aukoms, padeda saugiai grįžti į Lietuvą, grįžtančioms aukoms teikia materialinę pagalbą, apie nukentėjusį ar galimai nukentėjusį nuo prekybos žmonėmis asmenį informuoja kompetentingas Lietuvos institucijas, bendradarbiauja su jomis ir NVO, kad aukomis būtų tinkamai pasirūpinta Lietuvoje.

UT bendradarbiauja su NVO, padedančiomis prekybos žmonėmis aukoms integruotis į darbo rinką. Vykdomas informavimas, konsultavimas, tarpininkavimas įdarbinant, aktyvių darbo rinkos politikos priemonių taikymas bei psichologinė pagalba, pasitelkiant atvejo vadybininkus ir kitus socialinius partnerius. Įdarbinti prekybos žmonėmis aukas ir išlikti darbo rinkoje yra gana sudėtinga ne tik dėl patirtų traumų ir psichologinės asmenų būsenos, tačiau ir dėl kultūrinių skirtumų, darbo aplinkos drausmės ir tvarkos, motyvacijos stokos ir kalbos barjero.

Paminėtina, kad 2022 m. gruodžio 13–15 d. Lietuvoje su vertinamuoju vizitu lankėsi Kovos su prekyba žmonėmis ekspertų grupė. Šio vizito metu buvo vertinama Lietuvos pažanga įgyvendinant Europos Tarybos Konvenciją dėl veiksmų prieš prekybą žmonėmis. Ekspertams besilankant Pabėgėlių priėmimo centre (toliau – PPC) buvo konstatuota, kad asmenų pažeidžiamumo vertinimo metu nėra specialių klausimų, kuriuos uždavus būtų galima nustatyti, ar asmuo nukentėjo ar galėjo nukentėti nuo prekybos žmonėmis. PPC praktika rodo, kad galimos aukos nustatomos pokalbio metu, bendraujant su pagalbą teikiančiais specialistais ir nukreipiamos į NVO.

Kvalifikacijos kėlimas

Kovos su prekyba žmonėmis srityje ypač svarbus specialistų, kurie dėl savo darbo specifikos gali susidurti su prekybos žmonėmis aukomis ar asmenimis, galėjusiais nukentėti nuo prekybos žmonėmis nusikaltimo, gebėjimas proaktyviai nustatyti tokius asmenis. Taip pat, atsižvelgus į tai, kad prekybos žmonėmis nusikaltimų specifika ir formos nuolat kinta, itin aktualus plataus spektro tarpinstitucinis specialistų kvalifikacijos tobulinimas, siekiant išmokti atpažinti pagrindinius prekybos žmonėmis kriterijus ir Lietuvoje vyraujančias formas. Platesnis specialistų spektro švietimas prekybos žmonėmis srityje užtikrintų greitesnę ir didesnę prekybos žmonėmis atvejų identifikavimą.

2022 m. kvalifikaciją kovos su prekyba žmonėmis srityje kėlė specialistai ir teisėsaugos pareigūnai nacionaliniuose ir tarptautiniuose mokymuose. Kvalifikacijos kėlimo mokymus organizavo šios institucijos: URM, NTA, PD, VDI, VSAT, VTAIT, ŠMSM, NAPPŽ narės, dirbančios tiesiogiai su prekybos žmonėmis aukomis.

Toliau pateikta išsami informacija apie ministerijų ir institucijų organizuotus mokymus prekybos žmonėmis srityje.

URM Konsulinis departamentas organizavo nuotolinius mokymus diplomatams ir valstybės tarnautojams, išvykstantiems į Lietuvos diplomatinės atstovybes ir konsulines įstaigas atlikti konsulines funkcijas dėl prekybos žmonėmis aukų nustatymo ir pagalbos joms teikimo (32 dalyviai). Taip pat organizuoti mokymai (pagalba prekybos žmonėmis aukoms, bendradarbiavimas su NVO ir aukų nustatymo praktikos) Lietuvos diplomatinėse atstovybėse ir konsulinėse įstaigose dirbantiems konsuliniais pareigūnams (54 dalyviai).

NTA organizavo prekybos žmonėmis tema seminarus ikiteisminio tyrimo teisėjams ir baudžiamąsias bylas nagrinėjantiems teisėjams. Seminare „Bylų dėl prekybos žmonėmis nagrinėjimo aktualijos, problematika“ dalyvavo 25 teisėjai, seminare „Bendravimo su nukentėjusiais ir liudytojais prekybos žmonėmis bylose ypatumai“ dalyvavo 38 teisėjai. Taip pat buvo organizuoti įvadiniai mokymai teismo savanoriams apie pagalbos nukentėjusiesiems ir liudytojams prekybos žmonėmis bylose teikimą (dalyvavo 40 savanorių).

Lietuvos policijos atašė Jungtinėje Karalystėje organizavo nuotolinį susitikimą (pasitarimą) su Darrylu Dixonu iš „Gangmasters and Labour abuse authority“ apie išnaudojimą priverstiniam darbui ar paslaugoms. Pristatyta aktuali informacija apie priverstinį darbą („šiuolaikinė vergovės forma“), apie išnaudojimo formas, asmenų valios palaužimo būdus, taip pat apie asmenų, kurie nukentėjo nuo priverstinio darbo, identifikavimą. Renginyje dalyvavo prokurorai, policijos pareigūnai ir darbo inspektoriai.

Pagal kvalifikacijos tobulinimo modulinę programą „Prekybos žmonėmis prevencija ir tyrimas“ 2022 m. organizuoti mokymai „Prekyba žmonėmis prevencija“ (mokymuose dalyvavo 28 pareigūnai) ir „Prekybos žmonėmis psichosocialiniai ir psichologiniai aspektai“ (mokymuose dalyvavo 25 pareigūnai).

Pagal Tarpinstitucinę kvalifikacijos tobulinimo programą „Teisėsaugos institucijų pareigūnų veikla tarptautinio bendradarbiavimo srityje“ 2022 m. organizuoti mokymai „Pagrindinės žmogaus teisės ir laisvės bei jų apsaugos užtikrinimas“ ir „Prekyba žmonėmis. Naujausios tendencijos susijusios su prekyba žmonėmis. Pažeidžiamų asmenų atpažinimas“ (mokymuose dalyvavo 11 policijos pareigūnų).

2022 m. 133 Lietuvos policijos mokyklos kursantai išklaušė mokymus pagal Policininko modulinės profesinio mokymo programos modulį „Bendrieji policijos pareigūnų veiklos aspektai“ tema „Žmogaus teisių ir laisvių samprata, teisinio reguliavimo pagrindai“, per kuriuos kalbėta apie pažeidžiamumą ir prekybą žmonėmis.

VSAT organizavo tęstinius kvalifikacijos tobulinimo kursus „Kova su prekyba žmonėmis“ (dalyvavo 44 VSAT darbuotojai, iš jų 16 Užsieniečių registracijos centro (URC)). Taip pat VSAT darbuotojai dalyvavo šiuose organizuotuose mokymuose: „Pažeidžiamumo vertinimas“ (organizavo Europos Sąjungos prieglobsčio agentūra (toliau – EUAA) dalyvavo 23 VSAT URC pareigūnai), „Kitoks klientas: darbo su kultūriškai skirtingomis grupėmis iššūkiai“ (organizavo PPC, dalyvavo 4 VSAT URC darbuotojai), „Vienijančios patirties organizavimo ugdymai: kaip kurti ir padėti kurti saugią ir palaikančią aplinką įvairiose grupėse“ (organizavo PPC, dalyvavo 6 VSAT URC darbuotojai). Taip pat VSAT pareigūnai kasmet dalyvauja Europos sienos ir pakrančių apsaugos agentūros (toliau – FRONTEX) koordinuojamose tarptautinėse operacijose, kurių metu išklauso pirminius apmokymus prekybos žmonių aukų atpažinimo tema. 2022 m. vienas VSAT atstovas dalyvavo Taline (Estija) FRONTEX organizuotuose specializuotuose mokymuose apie kovą su prekyba žmonėmis. 2022 m. VSAT pareigūnai dalyvavo ir Europos Sąjungos teisėsaugos mokymo agentūros (toliau – CEPOL) mokymuose¹³.

VDI organizuoti 4 mokymai VDI skyriuose, kuriuose dalyvavo daugiau kaip 100 inspektorių. VDI skyrių inspektoriai supažindinti su užsieniečių nelegalaus darbo bei galimomis prekybos žmonėmis darbo išnaudojimo tendencijomis.

VTAIŲ organizavo mokymus „Prekyba vaikais, aukų atpažinimas bei pagalbos teikimas“. Mokymuose dalyvavo 65 vaiko teisių apsaugos specialistai. Taip pat buvo organizuoti mokymai „Vaikų migrantų globos organizavimas, poreikiai, atpažinimas, pagalbos teikimas Lietuvoje, atsižvelgiant į kultūrinius aspektus“, juose dalyvavo 35 vaiko teisių apsaugos specialistai.

Įgyvendinant ESF projektą „Pedagogų ir švietimo pagalbos specialistų kvalifikacijos tobulinimas“ Nr. 09.2.2-ESF-V-707-02-0001 buvo tobulinama 116 pedagogų ir švietimo pagalbos specialistų profesinė kvalifikacija prekybos žmonėmis bei patyčių ir smurto prevencijos srityse, organizuojant jiems grupines supervizijas (6 supervizijos). Taip pat šiems specialistams buvo organizuoti tarptautiniai kvalifikacijos tobulinimo vizitai į Daniją ir Švedijos Karalystę (toliau – Švedija), siekiant susipažinti su užsienio šalių švietimo vykdomomis prevencijos priemonėmis ir programomis, aptarti praktines jų įgyvendinimo metu kylančias problemas ir galimus sprendimo būdus.

Specialistai taip pat kėlė kvalifikaciją kitų institucijų organizuotuose nacionaliniuose ir tarptautiniuose renginiuose.

MD (Vilniaus skyriaus) dalyvavo Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro biuro agentūros (toliau – UNHCR) organizuotame seminare „Prekyba žmonėmis migracijos ir prieglobsčio kontekste“.

¹³ Žr. „Chinese criminal networks engaged in human trafficking in the EU“; Vengrijoje: „Trafficking in Human Beings – Forced criminality and forced begging“.

2022 m. Lietuvos teisėjai dalyvavo tarptautiniuose mokymuose „Trafficking in Human Beings: Countering Impunity“ (dalyvavo 1 teisėjas), „Reducing Demand and Preventing Trafficking in Human Beings“ (dalyvavo 1 teisėjas).

GP atstovai dalyvavo Europos kovos su nusikalstamumo grėsmėmis daugiadalykės platformos (EMPACT) organizuojuose mokymuose „Prekyba žmonėmis. Finansų tyrimai ir turto susigrąžinimas“, Europos Sąjungos bendradarbiavimo baudžiamosios teisenos srityje agentūros (Eurojusto) organizuotame specializuotų prokurorų prekybos žmonėmis bylose pasitarime ir nuotoliniame renginyje „Moterys ir mergaitės migracijos kryžkelėse: prekyba moterimis ir seksualinė prievarta“, aptarta prekybos moterimis (mergaitėmis) ir seksualinės prievartos problematika migracijos kontekste.

Lietuvos policijos atstovai, kaip Lietuvos ekspertai, dalyvavo Malmėje (Švedijoje) vykusiame susitikime „Šiaurės ir Baltijos šalių PREKYBA ŽMONĖMIS – šiandienos iššūkiai ir kodėl nelydimos mergaitės ir berniukai tampa prekybos žmonėmis aukomis“.

Vilniuje vyko Šiaurės ministrų tarybos biuro, Šiaurės ir Baltijos šalių pareigūnių tinklo ir PD organizuotas tarptautinis seminaras „Prekyba žmonėmis ir moterų bei vyrų, mergaičių ir berniukų sienų kirtimas“.

Lietuvos delegacijos nariai dalyvavo Šv. Mortos grupės konferencijoje Vatikane. 2022 m. CEPOL mokymuose „Trafficking in Human Beings – Sexual exploitation“ dalyvavo vienas Lietuvos policijos mokyklos dėstytojas, o mokymuose „Trafficking in Human Beings – Labour Exploitation“ – vienas Lietuvos kriminalinės policijos biuro pareigūnas.

Mokymuose, kuriuos 2022 m. organizavo NAPPŽ, dalyvavo 204 UT specialistai, dirbantys su asmenimis, priklausančiais rizikos grupėms bei galinčiais nukentėti nuo prekybos žmonėmis. Mokymų metu buvo pristatoma prekybos žmonėmis situacija Lietuvoje, prekybos žmonėmis aukų identifikavimo ir bendravimo su nukentėjusiu asmeniu aspektai, aukų atpažinimo būdai.

PPC atstovai dalyvavo: Šiaurės ministrų tarybos biuro ir Šiaurės Baltijos pareigūnių tinklo 2022 m. rugsėjo 21–22 d. organizuotame seminare „Prekyba žmonėmis ir moterų bei vyrų, mergaičių ir berniukų sienų kirtimas“; skaitytas pranešimas „Traumą patyrusių nelydimų nepilnamečių integracijos aspektai“; vyko pasitarimas su Kovos su prekyba ir išnaudojimu centru, VŠĮ (toliau – KOPŽI); pasirašyta sutartis dėl bendradarbiavimo teikiant pagalbą ir paramą galimai prekybos žmonėmis aukoms, gerosios praktikos pasidalinimo; taip pat 2023 m. vasario 28 d. – kovo 1 d. dalyvavo konferencijoje „Uniting Forces Against Human Trafficking“, kurios tikslas – suburti teisėsaugos institucijas, NVO, religinių ir kitų bendruomenių atstovus aptarti prekybos žmonėmis *status quo*, atsižvelgiant į karą Ukrainoje ir didžiulę migracijos krizę; skaitytas pranešimas „Traumą patyrusių nelydimų nepilnamečių integracijos aspektai“; dalyvavo darbo grupėje su SADM, EUAA dėl specialiųjų poreikių ir pažeidžiamumo nustatymo įrankio sukūrimo; dalyvavo specialiųjų poreikių ir pažeidžiamumo nustatymo mokymuose, kuriuos vedė EUAA lektoriai. Darbuotojai taip pat apmokyti dirbti su nauju įrankiu, atliekamas testavimas. Šiuo metu atnaujinamas pažeidžiamumo nustatymo aprašas su klausimynu apie prekybos žmonėmis aukų identifikavimą ir pagalbą jiems teikimą; dalyvavo mokymuose „Prekybos žmonėmis identifikavimas, pagalbos teikimas“, kuriuos vedė Vilniaus arkivyskupijos Caritas specialistai, Kauno apskrities vyriausiojo policijos komisariato bendruomenės pareigūnai.

Prevenција

2022 m. prevencines priemones (informacinius renginius, informacijos sklaidą, prevencinius patikrinimus ir kt.) vykdė: URM, PD, VDI, TMO Vilniaus biuras, NAPPŽ, ŠMSM.

URM Lietuvos ambasadose Airijoje ir Norvegijos Karalystėje (toliau – Norvegija) surengė bendrą nuotolinį seminarą „Prekybos žmonėmis ir žmonių išnaudojimo prevencija“. Taip pat Lietuvos policijos atašė Jungtinėje Karalystėje kartu su Lietuvos ambasada Jungtinėje Karalystėje ir Jungtinės Karalystės lietuvių bendruomene ambasados patalpose organizavo lietuvių mokytojų, dirbančių Jungtinės Karalystės lietuviškose mokyklose, susitikimą (renginyje dalyvavo apie 100 mokytojų) su Jungtinės Karalystės policijos pareigūnais. Jungtinės Karalystės pareigūnai skaitė pranešimą „Child Exploitation and Online safety“, vyko diskusija prekybos žmonėmis tema. Taip pat per susitikimą buvo pristatyta informacija, į ką turėtų atkreipti dėmesį mokytojai, tėvai, kad galėtų atpažinti, ar vaikas yra patekęs į prekybos žmonėmis pinkles. Buvo pasidalinta svarbiais kontaktais, kur kreiptis atpažinus prekybos žmonėmis auką.

2022 m. VDI, vykdydama nelegalaus darbo kontrolės veiksmus, atliko 4 217 (2021 m. – 3 881) patikrinimų įvairiuose ekonominės veiklos sektoriuose, kurių metu buvo nustatyti 1 958 (per 2021 m. – 1 796) nelegaliai (neteisėtai) dirbę asmenys, iš jų 489 (2021 m. – 483) trečiųjų šalių piliečiai, t. y. 25 proc. (2021 m. – 27 proc.) nuo visų nustatytų nelegaliai (neteisėtai) dirbusių asmenų skaičiaus. Daugiausia nelegaliai (neteisėtai) dirbusių trečiųjų šalių piliečių buvo nustatyta šiuose ekonominės veiklos sektoriuose: transporto sektoriuje – 222 asmenys (85 proc. nuo visų nelegaliai (neteisėtai) nustatytų asmenų skaičiaus šiame sektoriuje), statybose – 166 asmenys (16,5 proc.), apgyvendinimo ir maitinimo paslaugas teikiančiose įstaigose – 23 asmenys (23 proc.). Paminėtina, kad dauguma nustatytų užsieniečių dirbo transporto sektoriuje, kuris šalyje yra rizikingiausias tik dėl užsieniečių nelegalaus darbo. Bendrai rizikingiausias yra statybos sektorius tiek dėl nelegalaus darbo, tiek dėl darbuotojų saugos ir sveikatos klausimų (dirbama be nustatyta tvarka sudarytų darbo sutarčių, vykdoma neregistruota individuali veikla pas fizinius asmenis (dažniausiai individualių namų statybose) arba atliekami namų ir butų remonto darbai). Taip pat buvo nustatyta, kad 11 užsieniečių nelegaliai dirbo pas ūkininkus. Paminėtina, kad VDI Kauno teritoriniame skyriuje įsteigta pilotinė specializuota kontrolės ir prevencijos prekybos žmonėmis priverstiniam darbui inspektorių grupė. Kartu su Vilniaus skyriaus grupe padėta formuoti prekybos žmonėmis darbo išnaudojimo tikslais praktiką VDI, geriau identifikuoti potencialias prekybos žmonėmis aukas. VDI Vilniaus ir Kauno specializuotos grupės 2021–2022 m. užpildė 7 nukentėjusio nuo prekybos žmonėmis asmens nustatymo kortelės formas su priedais ir jas perdavė ikiteisminio tyrimo institucijai.

2022 m. TMO Vilniaus biuras organizavo konferencijas ir seminarus (*online* ir *offline*). Dėl 2022 m. kilusio karo Ukrainoje renginiai daugiausiai buvo skirti iš Ukrainos atvykusiems karo pabėgėliams. Į šiuos renginius buvo įtrauktos temos, susijusios su kova su prekyba žmonėmis, supažindinimas su pažeidžiamumo veiksniais. TMO Vilniaus biuras taip pat paskelbė spaudai pranešimą, kuris pasiekė didelę auditoriją spaudoje (interneto portaluose) ir socialinėje medijoje. Po straipsnio sulaukta kvietimo dalyvauti LRT laidoje, kur skleista informacija apie prekybos žmonėmis problematiką minint ES kovos su prekyba žmonėmis

dieną. TMO Vilniaus biuras prisidėjo vertimu – išvertė www.atpazinksukciu.lt puslapį Lietuvoje apsisitėjusiems užsienio piliečiams, kurie dar nėra gerai susipažinę su jiems naujoje šalyje veikiančių institucijų bei organizacijų atsakomybės sritimis ir veiklos būdais.

2022 m. apskričių vyriausiųjų policijos komisariatų bendruomenės pareigūnai įgyvendino prevencines priemones (susitikimus, renginius), skirtas kovos su prekyba žmonėmis dienos minėjimui, numatytas prevencijos veiklą 2022 metų kalendoriuje: įgyvendinta 960 priemonių, dalyvavo 25 164 žmonės.

NAPPŽ vykdytos prevencinės veiklos: organizuotos konferencijos (4), seminarai (20), diskusijos (15), organizuoti susitikimai (67) ir kiti renginiai (38).

2022 m. buvo atlikti Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto įstatymo pakeitimai, įsigaliosiantys nuo 2023 m. rugsėjo 1 d., kuriais įtvirtinti švietimo, mokslo ir sporto ministro įgaliojimai nustatyti į mokyklas patenkančių prevencinių programų kriterijus ir tvirtinti prevencinių programų įgyvendinimo mokyklose (įskaitant ir dėl prekybos žmonėmis) rekomendacijas. Taip pat reglamentuojamas savivaldybės vykdomosios institucijos prevencinių programų įgyvendinimo užtikrinimas.

Įgyvendinant ESF projektą „Pedagogų ir švietimo pagalbos specialistų kvalifikacijos tobulinimas“ Nr. 09.2.2-ESF-V-707-02-0001 buvo parengta metodinė medžiaga apie prekybos žmonėmis prevenciją. Kartu parengta ir metodinė filmuota medžiaga, iliustruojanti įvairias situacijas, susisijusias su prekyba žmonėmis ir jos prevencija. Paminėtina, kad pedagogai ir švietimo pagalbos specialistai, vykdydami prekybos žmonėmis prevencijos veiklas, teikė psichologinį konsultavimą galimai nuo prekybos žmonėmis nukentėjusiems moksleiviams (8 asmenys), 26 proc. specialistų konsultavo savivaldybės vaiko gerovės komisijas dėl galimų prevencinių veiklų, 89 proc. specialistų vedė šveičiamąjį pobūdžio renginius bendrojo ugdymo mokyklose mokiniams ir jų tėvams bei pedagogams pagal Nacionalinės švietimo agentūros (toliau – NŠA) parengtą metodinę medžiagą.

2022 m. UT klientų aptarnavimo departamentuose buvo suorganizuoti 69 renginiai, kuriuose dalyvavo 974 asmenys. Jų metu buvo pristatytos prekybos žmonėmis prevencinės priemonės. Dalyviai buvo supažindinti su tokio pobūdžio nusikaltimų teisiniu reglamentavimu, taip pat pristatyta informacija, kas dažniausia tampa prekybos žmonėmis aukomis, galimos grėsmės, verbavimo būdai ir išnaudojimo formos.

Savivaldybių atsakas į prekybą žmonėmis

2022 m. Lietuvos savivaldybėse skirtingu intensyvumu buvo vykdomos įvairios kovos su prekyba žmonėmis priemonės – nuo informacinio pobūdžio teksto paskelbimo savivaldybių interneto svetainėse iki koordinavimo komisijų veiklos, pagalbos aukoms organizavimo ir prevencijos priemonių įgyvendinimo.

Informaciją šiai apžvalgai apie kovos su prekyba žmonėmis priemones pateikė 37 savivaldybės¹⁴. Iš jų kovos su prekyba žmonėmis priemonių nevykdė 4 savivaldybės: Alytaus, Molėtų r., Pagėgių ir Zarasų r.

Daugiausia kovos su prekyba žmonėmis priemonių savivaldybių lygiu vykdyta per prevencines priemones. 2022 m. prevencinės priemonės buvo įgyvendinamos šiose savivaldybėse: Anykščių r., Biržų r., Druskininkų, Elektrėnų, Jurbarko r., Kaišiadorių r., Kalvarijos, Kauno, Kazlų rūdos, Klaipėdos, Kretingos r., Kupiškio r., Panevėžio, Plungės r., Prienų r., Raseinių r., Skuodo r., Šakių r., Šiaulių, Šilalės r., Šilutės r., Širvintų r., Ukmergės r., Utenos r., Vilkaviškio r., Vilniaus, Vilniaus r., Visagino. Iš vykdytų prevencinių priemonių paminėtinos šios:

- ✓ savivaldybės svetainėje viešinama informacija;
- ✓ prevencinės paskaitos;
- ✓ informacijos sklaida: informaciniai plakatai įmonėse, platinami lankstinukai ir brošiūros, pvz., Klaipėdoje buvo išdalinti 35 sportinės kuprinės-maišeliai su atšvaitiniu užrašu „NEĮKAINOJAMAS. Stop prekybai žmonėmis“, skatinančiu keisti požiūrį į asmens vertę bei požiūrį į prekybą žmonėmis;
- ✓ informaciniai vaizdo klipai lauko ekranuose ar savivaldybių patalpose;
- ✓ informaciniai straipsniai socialiniuose tinkuose;
- ✓ mokymai tikslinėms grupėms (seniūnijų darbuotojams, socialiniams, seniūnaičiams, mokytojams, vietos bendruomenių atstovams ir kt.);
- ✓ organizuoti susitikimai su nuo karo bėgančiais Ukrainos piliečiais prekybos žmonėmis prevencijos tema;
- ✓ minima spalio 18 d. – Europos Sąjungos kovos su prekyba žmonėmis diena.

Keletas savivaldybių (Anykščių r., Druskininkų, Kaišiadorių r., Kauno, Klaipėdos, Kretingos r., Rokiškio r., Molėtų r., Šalčininkų r., Šilutės r., Švenčionių r., Ukmergės r., Utenos r., Trakų r., Vilkaviškio r., Vilniaus, Vilniaus r. ir Visagino) informavo, kad yra pasirengusios suteikti socialinę pagalbą prekybos žmonėmis aukoms ar yra sudarytas nukentėjusiems nuo prekybos žmonėmis asmenims pagalbą teikiančių įstaigų ir organizacijų sąrašas, pasirašytos sutartys su NVO¹⁵.

¹⁴Alytaus, Anykščių r., Birštono r., Biržų r., Druskininkų, Elektrėnų, Jurbarko r., Kaišiadorių r., Kalvarijų, Kauno, Kazlų rūdos, Kėdainių r., Klaipėdos, Klaipėdos r., Kretingos r., Kupiškio r., Molėtų r., Pagėgių, Panevėžio, Panevėžio r., Plungės r., Prienų r., Raseinių r., Skuodo r., Šakių r., Šiaulių, Šiaulių r., Šilalės r., Šilutės r., Širvintų r., Ukmergės r., Utenos r., Vilkaviškio r., Vilniaus, Vilniaus r., Visagino ir Zarasų r.

¹⁵Papildomą informaciją apie pasirašytas bendradarbiavimo sutartis su Molėtų r., Rokiškio r., Šalčininkų r., Švenčionių r., Trakų r., Vilniaus r. savivaldybėmis pateikė NAPPŽ.

Birštono r., Kauno, Klaipėdos, Panevėžio r., Šiaulių r., Širvintų r., Ukmergės r., Utenos r. ir Vilniaus r. savivaldybėse taip pat buvo paskirti už kovą su prekyba žmonėmis atsakingi atstovai arba sudarytos savivaldybių administracijų kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo komisijos, vykdytas tarpinstitucinis bendradarbiavimas.

Pagrindinė priežastis, kodėl savivaldybės savo teritorijoje nevykdo kovos su prekyba žmonėmis veiksmų, išlieka ta pati – įsitikinimas, kad prevencinės priemonės nereikalingos, nes prekybos žmonėmis atvejų nebuvo nustatyta. Veiksmai ir priemonės paprastai pradedami įgyvendinti po to, kai savivaldybėje pradedamas ikiteisminis tyrimas.

Tarpinstitucinis ir tarptautinis bendradarbiavimas

2022 m. savo veiklą ir toliau vykdė Kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo komisija¹⁶, kuri į tris tarpinstitucinius posėdžius (vienas iš jų – neeilinis). Posėdžių metu daugiausia buvo aptariami prekybos žmonėmis tarp ukrainiečių, trečiųjų šalių piliečių išnaudojimo prekybai žmonėmis Lietuvoje probleminiai klausimai.

VRM organizavo tarptautinę konferenciją „10 metų kovos su prekyba žmonėmis – laimėjimai ir iššūkiai“, skirtą dešimtmečio sukakčiai, kai Lietuva ratifikavo Europos Tarybos konvenciją dėl veiksmų prieš prekybą žmonėmis, paminėti. Apžvelgta, kaip Lietuvos institucijoms ir organizacijoms sekėsi užkirsti kelią prekybai žmonėmis ir kovoti su ja, apsaugoti prekybos žmonėmis aukų teises, sukurti plačią aukų apsaugos ir pagalbos jiems sistemą, užtikrinti veiksmingą tyrimą ir patraukimą baudžiamojon atsakomybėn ir skatinti tarptautinį bendradarbiavimą. Taip pat VRM nuolat keitėsi informacija su Europos Komisijos kovos su prekyba žmonėmis koordinatoriumi, Baltijos jūros valstybių tarybos darbo grupėje, Europos agentūromis ir Europos Sąjungos valstybėmis narėmis apie prekybos žmonėmis tendencijas tarp ukrainiečių, galimas išnaudojimo formas, verbavimo būdus, vykdomas prevencines priemones ir skelbė šią informaciją nacionaliniu lygmeniu. Bendradarbiauta ir su Ukrainos ambasada Lietuvoje siekiant paskelbti informaciją apie prekybą žmonėmis ambasados interneto svetainėje.

VRM prašymu Vyriausybės strateginės analizės centras parengė du tyrimus „Nacionalinio pranešėjo statuso Lietuvoje atitikties vertinimas“ ir „Nacionalinio pranešėjo statuso Lietuvoje pokyčio sprendimo vertinimas“, kuriais buvo siekiama nustatyti, kur galėtų būti perduota šiuo metu VRM vykdoma Nacionalinio pranešėjo kovai su prekyba žmonėmis klausimais funkcija. Paminėtina, kad 2011 m. balandžio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/36/ES dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir aukų apsaugos, pakeičiančios Tarybos pamatinį sprendimą 2002/629/TVR, 19 straipsnis numato imtis priemonių nacionalinio pranešėjo pareigybei įsteigti: *„Valstybės narės imasi būtinų priemonių nacionalinių pranešėjų sistemai ar lygiavertiems mechanizmom sukurti. Tokių mechanizmų užduotys, be kita ko, yra analizuoti prekybos žmonėmis tendencijas, vertinti kovos su prekyba žmonėmis rezultatus, taip pat rinkti statistinius duomenis glaudžiai bendradarbiaujant su atitinkamomis šioje srityje veikiančiomis pilietinės visuomenės organizacijomis, ir teikti informaciją“*. Ši funkcija privalo būti nepriklausoma nuo politikos formavimo ir priemonių prieš prekybą žmonėmis įgyvendinimo proceso, kaip tai nurodė Kovos su prekyba žmonėmis ekspertų grupė (GRETA) savo 2019 m. rekomendacijose Lietuvai *„GRETA mano, kad Lietuvos valdžios institucijos turėtų įvertinti galimybę įsteigti nepriklausomą nacionalinio pranešėjo pareigybę, arba paskirti kitą mechanizmą nepriklausoma organizacine institucija, atsakinga už veiksmingą valstybės institucijų kovos su prekyba žmonėmis veiklos stebėseną, ir tikslingų rekomendacijų teikimą (žr. Konvencijos 29 straipsnio 4 dalį ir Aiškinamosios ataskaitos 298 dalį). Nacionaliniam pranešėjui turėtų būti skirta pakankamai žmogiškųjų ir*

¹⁶ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2016 m. rugsėjo 26 d. įsakymas Nr. 1V-673 „Dėl Kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo komisijos personalinės sudėties ir Kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo komisijos veikloje dalyvaujančių ministerijų atstovų darbo grupės personalinės sudėties patvirtinimo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/631e9ab083b811e6b969d7ae07280e89/asr>).

finansinių išteklių, kad pranešėjas galėtų veiksmingai vykdyti pareigas pagal suteiktus įgaliojimus (25 punktą)“. Vyriausybės strateginės analizės centro atlikta Nacionalinio pranešėjo vietos institucinėje sistemoje ir įgaliojimų (organizacinės valdymo struktūros) analizė parodė, kad esama sistema yra ydinga, nes Nacionalinis pranešėjas veikia interesų konflikto sąlygomis, t. y. nacionalinis pranešėjas turi nešališkai ir objektyviai vertinti subjektų, turinčių sprendimo teisę jo atžvilgiu, veiklos rezultatus, be kita ko, turi nešališkai ir objektyviai vertinti savo paties veiklos rezultatus.

Atlikęs tarptautinių ir nacionalinių teisės aktų analizę, taip pat interviu su nacionaliniais ekspertais, Vyriausybės strateginės analizės centras pateikė 4 galimas šio klausimo sprendimo alternatyvas. Analizuojant pateiktus duomenis dėl alternatyvų įgyvendinamumo, nustatyta, kad tinkamiausia alternatyva – nacionalinio pranešėjo uždavinių priskyrimas Seimo kontrolierių įstaigai.

2022 m. Europos migracijos tinklas, kuriame TMO Vilniaus biuras atstovauja Lietuvai, taip pat išleido tyrimą „Nuo prekybos žmonėmis nukentėję trečiųjų valstybių piliečiai: aptikimas, identifikacija ir apsauga¹⁷“, prie kurio rengimo prisidėjo VRM, TMO Vilniaus biuras ir kt. Lietuvos institucijos.

2022 m. Lietuvos kriminalinės policijos biuro pareigūnai dalyvavo vykdant Europos Sąjungos mastu organizuotą tarptautinę priemonę, kurios pagrindinis tikslas – nusikalstamų atvejų, susijusių su prekyba vaikais visų formų išnaudojimo tikslais, išaiškinimas, prevencija ir kontrolė. Vykdydami šią priemonę, 3 pareigūnai patikrino 36 interneto svetaines, siekdami nustatyti nusikalstamus atvejus (nebuvo nustatyta).

Taip pat vykdyti veiksmai, skirti kovai su prekyba žmonėmis darbo išnaudojimo tikslais ir susijusiais nusikaltimais. Lietuvos pareigūnai patikrino 2 143 subjektus, iš jų patikrinti 1 236 asmenys (daugiausia Lietuvos, Ukrainos ir Baltarusijos piliečiai), 329 vietos (statybvietės, privačios įmonės, restoranai ir viešbučiai), 565 dokumentai ir 13 transporto priemonių¹⁸.

2022 m. Lietuvos policija prisijungė ir prie Europos Sąjungos mastu organizuotos tarptautinės priemonės, kurios pagrindinis tikslas – nusikalstamų atvejų, susijusių su prekyba žmonėmis dėl seksualinio išnaudojimo, dėl žmonių išnaudojimo nusikaltimams daryti, dėl priverstinio elgetavimo siekiant išnaudoti, nustatymas, prevencija ir kontrolė. Lietuvoje šią priemonę vykdė 287 policijos pareigūnai, 22 savivaldybės ir NVO darbuotojai, policijos rėmėjai, mokymo įstaigų darbuotojai. Vykdam priemonę, bendrauta su daugiau kaip 900 asmenų, patikrintas 161 asmens dokumentas, 13 transporto priemonių, 179 įmonės ir ūkio subjektai, lankytasi prekybos centruose, stebėtos autobusų, geležinkelio stotys, būstai, vietos, kur dirba arba gyvena socialiai pažeidžiami asmenys, ir kt. Pareigūnai tikrino spaudoje, naujienų interneto svetainėse, skelbimų portaluose ir kitur elektroninėje erdvėje („Skelbiu.lt“, „Alio.lt“, „flirtai.lt“, „moletuskelbimai.lt“, „pazintysxxx.com“) esančius skelbimus,

¹⁷ Nuo prekybos žmonėmis nukentėję trečiųjų valstybių piliečiai: aptikimas, identifikacija ir apsauga (žr. <https://www.emn.lt/naujienos/del-prekybos-zmonemis-nukenteje-treciuju-valstybiu-pilieciai-aptikimas-identifikacija-ir-apsauga/>).

¹⁸ Europos Sąjungos bendri veiksmai prieš žmonių išnaudojimą darbui (žr. <https://policija.lrv.lt/lt/naujienos/europos-sajungos-bendri-veiksmai-pries-zmoniu-isnaudojima-darbui>).

susijusius su erotinėmis paslaugomis, bendravo su taksi, pavėžėjimo paslaugas teikiančiais vairuotojais, viešbučių, nakvynės paslaugas teikiančių įstaigų administratoriais ir darbuotojais, prekybos centrų ir grožio salonų darbuotojais dėl informacijos teikimo policijai apie pastebėtus asmenis, kurie galbūt verčiasi prostitucija ar yra išnaudojami elgetavimui. Taip pat buvo bendrauta su socialiniais pedagogais, socialinių paslaugų centrų socialiniais darbuotojais, dirbančiais su rizikos šeimomis, aiškinta, kaip atpažinti prekybos žmonėmis aukas, kur kreiptis nustačius tokius atvejus. Pareigūnai lankėsi prekybos centrų, autobusų, geležinkelio stočių prieigose, kitose vietose, kur dažniausiai būriuojasi išmaldos prašantys, elgetaujantys, neturintys nuolatinės gyvenamosios vietos asmenys. Tikrino stovėjimo aikštes, kuriose ilsisi tolimųjų reisų vairuotojai, taip pat buvo nuvykta į pasienio kontrolės postą, kur eilėje išvykti į Baltarusiją laukia vilkikų vairuotojai. Pareigūnai, bendraudami su asmenimis, informavo juos apie dažniausiai pasitaikančias prekybos žmonėmis formas, išnaudojimo būdus, paaiškino grėsmes, supažindino žmones su nukentėjusiųjų teisėmis ir galimybėmis gauti pagalbą. Vykdam šią prevencinę priemonę, išaiškintas nusikaltimas ir sulaikyta Lietuvos pilietė dėl nusikalstamos veikos, buvo nustatyti 22 administraciniai nusižengimai.

PD kartu su VšĮ „Bendrystės centras“ organizavo susitikimą su ukrainiečių bendruomenėmis.

UT, glaudžiai bendradarbiaudama su Kovos su prekyba žmonėmis ir išnaudojimo centru, Raudonuoju Kryžiumi, Lietuvos Caritu, savivaldybių socialinės paramos centrais, NAPPŽ kartu su policijos bendruomenės pareigūnais ir kt., organizavo 19 renginių, sprendžiant šios tikslinės grupės problematiką. Taip pat buvo pasirašytos bendradarbiavimo sutartys tarp UT, Vilniaus UT su Dingusių žmonių šeimų paramos centru, NAPPŽ ir Mykolo Romerio universitetu.

Paminėtina, kad NAPPŽ narys Dingusių žmonių šeimų paramos centras yra sudaręs 28 bendradarbiavimo sutartis su skirtingomis savivaldybėmis, biudžetinėmis įstaigomis, Vilniaus apskrities vyriausiojo policijos komisariatu, PD ir kt. Sutarčių pagrindas – teikti pagalbą galėjusiems nukentėti bei nukentėjusiems nuo prekybos žmonėmis ir vykdyti prevencines veiklas, mokymus ir užsiėmimus.

2022 m. spalio 17–21 d. prekybos centruose, oro uoste, viešajame transporte ir kt. vyko viena didžiausių prevencinių socialinių kampanijų „Info banga“ prieš prekybą žmonėmis Lietuvoje, sutelkusi daugiau nei 200 įvairaus sektoriaus organizacinių iniciatyvų (policijos pareigūnų, savivaldybių atstovų, NVO ir privataus sektoriaus) ir daugiau nei 5000 dalyvių. Socialinė kampanija buvo skirta Europos Sąjungos kovos su prekyba žmonėmis dienai paminėti.

Galimos prekybos žmonėmis tendencijos

Toliau pateikiamos įvairių institucijų išvalgos apie galimas prekybos žmonėmis grėsmes artimiausiu metu.

URM: *tikėtina, kad prekybos žmonėmis aukų išnaudojimo užsienyje tendencija nesikeis – dažniausi prekybos žmonėmis atvejai išliks – išnaudojimas priverstiniam darbui. Atkreiptas dėmesys į tai, kad nusikaltimai vis dažniau plinta elektroninėje erdvėje ir tampa sudėtingesni.*

TMO Vilniaus biuras: *bendrai augant imigracijai į Lietuvą, didės asmenų, mažiau susipažinusių su šalies įstatymais ir teisėmis, skaičius, pvz., asmenys, atvykstantys iš Vidurio Azijos bus pasiryžę dirbti prastesnėmis ar net pavojingomis darbo sąlygomis. Ypatingai dėl karo Ukrainoje išaugs asmenų priklausančių pažeidžiamoms grupėms skaičius. Tai gali lemti prekybos žmonėmis atvejų augimą ateityje. Svarbu paminėti ir besikeičiančias įtraukimo į prekybą žmonėmis formas, skelbimams ir veiklai persikeliant į internetinę erdvę.*

VDI: *atsižvelgiant į karą Ukrainoje, keičiasi tendencijos užsieniečių įdarbinimo srityje. Iki karo daugiausiai nelegaliai dirbusių užsieniečių buvo iš Ukrainos. Prasižėjęs karui dauguma Ukrainos piliečių išvyko į Ukrainą, todėl laisvą rinką pradėjo užpildyti vis daugiau darbininkų iš kitų buvusių Sovietų Sąjungos šalių, tokių kaip Baltarusija, Tadžikistanas, Uzbekistanas ir pan., kurie atvyksta į Lietuvą uždarbiauti transporto, statybų, gamybos, žemės ūkio ir kituose sektoriuose. Jie nekalba valstybine kalba, nežino savo teisių, nepasitiki valdžios institucijomis, todėl yra socialiai pažeidžiami ir tikėtina, kad gali tapti lengvu grobiu nesąžiningiems darbdaviams ir prekeiviams žmonėmis. Pažymėtina, kad tokie užsieniečiai paprastai nelaukia savęs prekybos žmonėmis priverstiniam darbui aukomis, o asmenimis, su kuriais darbdavys neatsiskaitė, ar buvo pažeistos kitos jų darbo teisės. Transporto sektoriuje, kuriame daugiausia dirba užsieniečiai, dažniausiai pasireiškianti pažeidimo forma, tai – nežymimas dirbtas darbo laikas, neapskaitomas viršvalandinis ir naktinis darbas, darbai organizuojami poilsio dienomis, neįforminant to nustatyta tvarka, nesilaikoma darbo ir poilsio laiko reikalavimų, netinkamai įforminamos darbo sutarties sąlygos, darbuotojai tariamai išleidžiami jų prašymu nemokamų atostogų, tuo pačiu neapmokama darbuotojui už darbą bei nesumokami nustatyti mokesčiai. Neoficialiai užsienio šalių piliečiai, dirbę Lietuvos įmonėse, pasisako, kad yra jiems grasinama, todėl jie bijo kreiptis į Lietuvos valstybines institucijas, išvyksta atgal į savo šalį, o darbdavių iniciatyva jiems panaikinamos daugkartinės nacionalinės vizos, kas taip pat apriboja jų galimybes ginti savo teises darbo ginčų komisijose.*

VTAIT: *dėl besitęsiančio karo Ukrainoje gali blogėti vaikų padėtis šalies viduje. Dėl didėjančių civilinių aukų skaičiaus daug vaikų gali likti be tėvų, giminaičių ir (ar globėjų), todėl tikėtina, kad migracija, įskaitant ir nelydimų nepilnamečių į Lietuvą ir kitas Europos šalis išliks pakankamai didelė, dėl kurios gali kilti prekybos žmonėmis atvejų skaičius.*

SADM: *prekybos žmonėmis apraiškos tarp pabėgėlių ukrainiečių. Siekis užkardyti ukrainiečių išnaudojimą Lietuvoje turėtų tapti viena iš naujojo kovos su prekyba žmonėmis Veiksmų plano priemonių. SADM deda dideles pastangas, kad padėtų karo pabėgėliams iš Ukrainos ir būtų maksimaliai sumažinta tikimybė tapti PŽ aukomis: jiems suteikiama laikinoji apsauga Lietuvoje, tik atvykę, asmenys registruojami Migracijos departamente ir apgyvendinami; ukrainiečiai gauna vienkartinę įsikūrimo pašalpas, kompensacijas už būsto nuomą, nemokamą apgyvendinimą; jiems skiriama socialinė parama, vaiko pinigai, medicininė pagalba; jiems sudaryta galimybė iš karto įsidarbinti; Lietuva skiria 700 stipendijų norintiems studijuoti universitete; vaikai gauna nemokamą ugdymą visais lygiais; ukrainiečiams teikiama parama maistu iš „Maisto banko“, NVO; taip pat jie gali gauti higienos paketus ir rūbus; užsiregistravę Užimtumo tarnyboje, ukrainiečiai gali dalyvauti nemokamuose lietuvių kalbos mokymuose.*

SADM ir ŠMSM su savivaldybėmis susitarė dėl vienodos praktikos taikymo ukrainiečių vaikams, besimokantiems nuotoliniu būdu Ukrainos mokyklose. Lietuvos Respublikos įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties 94 straipsnio 2 punkte teigiama, kad nepilnamečiai užsieniečiai, turintys teisę gauti laikinąją apsaugą, turi teisę mokytis pagal bendrojo ugdymo arba formaliojo profesinio mokymo programą (programas) švietimo, mokslo ir sporto ministro nustatyta tvarka, o Lietuvos Respublikos Konstitucijos 41 straipsnyje rašoma, kad asmenims iki 16 metų mokslas privalomas, todėl užsieniečių vaikų ugdymas privalo būti

tęsiamas pagal priešmokyklinio, bendrojo ugdymo programas ar vykdoma profesinio mokymo programa Lietuvos ugdymo įstaigose. Pagal Lietuvos teisės aktuose nustatytą tvarką visi vaikai nuo 6 metų amžiaus turi būti užregistruoti bendrojo ugdymo sistemoje. Atvykusių užsieniečių vaikai, planuojantys pasilikti šalyje iki vienerių metų ar trumpiau, todėl besimokantys nuotolinio mokymo proceso organizavimo būdu Ukrainos švietimo ministerijos pripažintose nuotolinio mokymo mokyklose, privalo būti užregistruoti Mokinių registro sistemoje. Nepriklausomai nuo pasirinkto mokymosi būdo ir formos, ugdomosios kalbos ar ugdymo programos, visi mokiniai, atvykę iš Ukrainos ir registruoti Lietuvos mokyklose, skirtingomis apimtimis ir tempu privalo mokytis lietuvių kalbos pagal kalbos mokėjimo lygius (A1–B2)^[1], esant galimybei, sudaromos sąlygos mokytis ukrainiečių kalbos. Visiems vaikams turi būti užtikrinamas bendravimas su bendraamžiais bei sudaryta galimybė dalyvauti ugdymo įstaigos organizuojamose neformaliojo vaikų švietimo veiklose, teikiama būtina švietimo ir mokymosi pagalba, nuolat palaikomas ryšys su vaiku, šeima ir mokykla, kurioje mokoma(si) nuotoliniu būdu. Tam, kad vaikas būtų matomas. Tais atvejais, kai savivaldybės administracija identifikuoja neužregistruotus švietimo sistemoje vaikus, susisiečia su šeimos nariais ar globėjais (rūpintojais) nurodytais kontaktais, išsiaiškina aplinkybes, ar asmenys nėra išvykę iš Lietuvos.

Šakių r. savivaldybė: beribis naudojimas elektroninėmis erdvėmis gali daugiau jaunimo įtraukti į nusikalstamą veiką. Materialinis nepriteklus, socialinių įgūdžių stoka, išsilavinimo neturėjimas gali skatinti vis daugiau merginų įsitraukti į prostitucijos verslą. Išnaudojimas nusikalstamų veikų darymui: narkotinių medžiagų gabenimui, jų platinimui, vagystėms ir pan.

Šiaulių m. savivaldybė: Kylant infliacijai šalyje, didėja rizika socialiai pažeidžiamiems asmenims (asmenys, augantys socialines rizikos šeimose, asmenys, turintys priklausomybių, asmenys, patiriantys nepriteklį, skurdą ir kt.) tapti prekybos žmonėmis aukomis. Asmenims, pasitraukusiems iš Ukrainos dėl Rusijos Federacijos karinių veiksmų, nesėkmingai socializuojantis, neįsiliejant į darbo rinką, patiriant nepriteklį, gali padaugėti prekybos žmonėmis atvejų.

^[1] Lietuvių kalbos pagal kalbos mokėjimo lygius (A1–B2) bendroji programa (žr. [Lietuvių kalbos pagal lygius \(A1-B2\) BP projektas 2021-08-16.pdf \(emokykla.lt\)](#)).

2021 m. Nacionalinio kovos su prekyba žmonėmis klausimais pranešėjo pateiktų pasiūlymų ir rekomendacijų įgyvendinimo apžvalga

4 lentelėje pateikiama išsami informacija apie tai, kaip Lietuvos ministerijose ir institucijose sekėsi įgyvendinti ankstesniais metais pateiktas nacionalinio pranešėjo kovos su prekyba žmonėmis klausimais pateiktas rekomendacijas dėl tolesnės Lietuvos pažangos kovoiant su prekyba žmonėmis.

4 lentelė. Nacionalinio pranešėjo kovos su prekyba žmonėmis klausimais pasiūlymų ir rekomendacijų įgyvendinimo rezultatai

Nr.	Rekomendacija	Institucija	Rezultatai
1.	Iki 2022 m. gruodžio 31 d. patvirtinti pavyzdinį kovos su prekyba žmonėmis savivaldybėje tvarkos aprašą, siekiant įtraukti savivaldybes į kovos su prekyba žmonėmis koordinavimą.	VRM, SADM, LSA	Parengtas Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymo „Dėl Savivaldybės kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ projektas. Šiuo metu projektas tobulinamas pagal gautas pastabas derinimo metu.
2.	Organizuoti prevencines priemones užsienio lietuvių bendruomenėse, kuriose 2021 m. buvo nustatyta nukentėjusių nuo prekybos žmonėmis Lietuvos piliečių – Jungtinėje Karalystėje, Ispanijoje, Norvegijoje ir Airijoje.	URM	Lietuvos ambasada Jungtinėje Karalystėje kartu su lituanistinio švietimo atstovais surengė seminarą „Vaikų išnaudojimas ir saugumas internete“. Pateikta informacija apie tai, į ką turėtų atkreipti dėmesį mokytojai ir tėvai, kad galėtų atpažinti, ar vaikas pakliuvęs į prekybos žmonėmis pinkles; taip pat pasidalinta svarbiais kontaktais, kur kreiptis atpažinus prekybos žmonėmis auką (dalyvavo 100 lietuvių bendruomenės atstovų). URM Lietuvos ambasados Airijoje ir Norvegijoje surengė bendrą nuotolinį seminarą „Prekybos žmonėmis ir žmonių išnaudojimo prevencija“.
3.	Užtikrinti informacijos prekybos žmonėmis sklaidą, patyčių ir smurto prevencijos tikslinių prevencinių priemonių bendrojo ugdymo mokyklose organizavimą ir tobulinti pagalbos mokiniui specialistų,	ŠMSM	89 proc. specialistų vedė šveičiamąjo pobūdžio renginius bendrojo ugdymo mokyklose mokiniams ir jų tėvams bei pedagogams pagal NŠA parengtą metodinę medžiagą.

	dirbančių mokykloje, kompetencijas prekybos žmonėmis prevencijos srityje.		
4.	Siekiant sumažinti didelį atotrūkį tarp teisėsaugos institucijų pripažintų nukentėjusių asmenų ir kaip galėjusių nukentėti nuo prekybos žmonėmis NVO nustatytų asmenų, užtikrinti glaudesnę bendradarbiavimą su NVO.	PD, VSAT	<p>2022 m. Lietuvos policijos pareigūnai ir NVO darbuotojai bendradarbiaudami vykdė priemones, kurių pagrindinis tikslas – nusikalstamų atvejų, susijusių su prekyba žmonėmis, nustatymas, prevencija ir kontrolė.</p> <p>Lietuvos policijos generalinis komisaras 2022 m. balandžio 1 d. įsakymu Nr. 5-V-362 „Dėl Veiklos policijoje, siekiant apsaugoti pabėgėlius iš Ukrainos, kad jie netaptų prekybos žmonėmis aukomis, koordinavimo darbo grupės sudarymo“ sudarė Veiklos policijoje, siekiant apsaugoti pabėgėlius iš Ukrainos, kad jie netaptų prekybos žmonėmis aukomis, koordinavimo darbo grupę ir pavedė keistis informacija su valstybės institucijomis ir organizacijomis apie galimus prekybos žmonėmis atvejus bei pastebėtas rizikas. Darbo grupė organizavo pasitarimus su NVO siekiant vykdyti prevenciją dėl prekybos žmonėmis apraiškų tarp nuo karo bėgančių Ukrainos piliečių.</p> <p>VSAT bendradarbiavimas su NVO:</p> <p>2022 m. vasario 19 d. nuotolinė konferencija su UNHCR atstovais dėl stebėsenos ataskaitų pristatymo bei aktualių problemų aptarimo.</p> <p>2022 m. gegužės 4 d. susitikimas su UNHCR atstovais, Kovos su prekyba žmonėmis ir išnaudojimu centru (toliau – KOBŽI), Lietuvos Raudonojo Kryžiaus draugija (toliau – LRKD) ir EUAA dėl algoritmo parengimo užfiksavus galimus smurto atvejus užsieniečių apgyvendinimo vietose.</p> <p>2022 m. gegužės 18 d. ir gruodžio 21 d. vyko susitikimai su TMO Vilniaus biuro atstovais dėl bendradarbiavimo užsieniečių savanoriško gražinimo klausimais.</p>

			<p>2022 m. lapkričio 8 d. ir 19 d. vyko susitikimai su LRKD ir VSAT pasienio rinktinių migracijos skyrių atstovais dėl užsieniečių apgyvendinimo sąlygų ir stebėsenos ataskaitų pristatymo bei aktualių problemų aptarimo.</p> <p>2022 m. lapkričio 16 d. vyko susitikimas su „Diversity Development Group“ organizacijos atstovais dėl Etninių ir religinių grupių tyrimo stebėsenų rezultatų pristatymo.</p> <p>Taip pat VSAT Pasieniečių mokykla 2019 m. yra pasirašiusi bendradarbiavimo sutartį su KOPŽI, pagal kurią VSAT ir KOPŽI bendradarbiauja profesinio rengimo, kvalifikacijos tobulinimo ir metodinės pagalbos teikimo srityse. 2022 m. KOPŽI atstovai dalyvavo VSAT rengiamuose kvalifikacijos kėlimo mokymuose „Kova su prekyba žmonėmis“.</p>
5.	<p>Siūlyti Kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo komisijoje, sudarytoje Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. rugpjūčio 11 d. nutarimu Nr. 758 „Dėl kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo“, dalyvaujančioms institucijoms pagal kompetenciją užtikrinti prekybos žmonėmis prevencinių priemonių organizavimą ir įgyvendinimą į Lietuvą atvykstantiems Ukrainos piliečiams iki karinės agresijos Ukrainoje pabaigos.</p>	<p>Kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo komisija</p>	<p>Prevencinės priemonės pagal kompetenciją buvo įgyvendintos.</p>

II DALIES IŠVADOS IR APIBENDRINIMAS

2022 m. dauguma kovos su prekyba žmonėmis priemonių ir veiksmų buvo įgyvendintos pagal Kovos su prekyba žmonėmis 2020–2022 metų veiksmų planą.	Lėšos kovos su prekyba žmonėmis priemonėms ir veiksams įgyvendinti skiriamos atsižvelgus į ministerijų, institucijų ir organizacijų galimybes.
Socialinei pagalbai teikti prekybos žmonėmis aukoms skirta 300 tūkst. eurų iš valstybės biudžeto.	2022 m. skirta tiek pat lėšų pagalbai aukoms suteikti, kaip ir 2021 m. Nuo 2018 m. pagalbos aukoms finansavimas padidėjo 81 proc.
Nukentėjusiems ar galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis asmenims buvo suteikta 715 pagalbos priemonių.	Suteikiamų pagalbos priemonių skaičius nuo 2018 m. sumažėjo 54 proc. (2018 m. suteiktos 1564 priemonės), nes finansavimas buvo nepakankamas.
Kompleksinė pagalba organizuota 235 asmenims (122 vyrams ir 113 moterų).	2022 m. 4,9 proc. asmenų buvo suteikta socialinės pagalbos mažiau nei 2021 m. (247 asmenys).
2022 m. pabėgėlių prirėmimo centruose prekybos žmonėmis aukos nustatomos atsitiktine tvarka.	Atliekant pabėgėlių pažeidžiamumo įvertinimą, nėra specialių klausimų, galinčių padėti nustatyti prekybos žmonėmis aukas.
2022 m. vykdytos kovos su prekyba žmonėmis priemonės: specialistų ir pareigūnų kvalifikacijos kėlimas, prevencinė veikla bei tarpinstitucinis bendradarbiavimas.	Pasitelkta daugiau kaip 200 organizatorių socialinei kampanijai „Info banga“ – prieš prekybą žmonėmis organizuoti. Kvalifikacija keliama nacionaliniu ir tarptautiniu lygmenimis.
2022 m. prekyba žmonėmis aktyviai kovojo 33 savivaldybės.	Daugiausia vykdytos prevencinės priemonės, organizuota pagalba aukoms ir vykdytas koordinavimas savivaldybių lygiu.
Atlikti 2 tyrimai „Nacionalinio pranešėjo statuso Lietuvoje atitikties vertinimas“ ir „Nacionalinio pranešėjo statuso Lietuvoje pokyčio sprendimo vertinimas“.	Analizuojant pateiktus duomenis dėl alternatyvų įgyvendinamumo, nustatyta, kad tinkamiausia alternatyva – nacionalinio pranešėjo uždavinių priskyrimas Seimo kontrolierių įstaigai.

III DALIS.

PASIŪLYMAI IR REKOMENDACIJOS DĖL TOLESNĖS LIETUVOS PAŽANGOS KOVOJANT SU PREKYBA ŽMONĖMIS

Siekiant užtikrinti Lietuvos kovos su prekyba žmonėmis pažangą ir įgyvendinti Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2022 m. konferencijoje „10 metų kovoje su prekyba žmonėmis – laimėjimai ir iššūkiai“ iškeltą tikslą „*Net ir viena prekybos žmonėmis auka, yra viena auka per daug*“, siūlytina:

1. GP, PD, VSAT, VDI ir VTAIT organizuoti (institucinius, tarpinstitucinius) mokymus, kurių metu būtų mokomasi praktiškai atlikti ikiteisminio tyrimo veiksmus – pradedant prekybos žmonėmis aukos nustatymo, prekybos žmonėmis nusikalstamos veikos požymių nustatymo ir baigiant galutinio sprendimo užbaigti ikiteisminį tyrimą priėmimu.

2. SADM kartu su GP papildyti Prekybos žmonėmis aukų nustatymo, ikiteisminio tyrimo ir tarpinstitucinio bendradarbiavimo rekomendacijų, patvirtintų Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2015 m. gruodžio 17 d. įsakymu Nr. I-327/1V-1015/A1-758 „Dėl Prekybos žmonėmis aukų nustatymo, ikiteisminio tyrimo ir tarpinstitucinio bendradarbiavimo rekomendacijų patvirtinimo“, IV skyrių PPC ir jo veiksmams, nustačius prekybos žmonėmis auką.

3. VRM spręsti klausimą dėl Nacionalinio pranešėjo kovos su prekyba žmonėmis klausimais atskyrimo nuo VRM funkcijų.

4. Siūlyti Kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo komisijoje, sudarytoje Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. rugpjūčio 11 d. nutarimu Nr. 758 „Dėl kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo“, dalyvaujančioms institucijoms pagal kompetenciją prisidėti prie 2023 m. spalio 18 d. Europos Sąjungos kovos su prekyba žmonėmis minėjimo, kartu viešinant prekybos žmonėmis problematiką ir skleidžiant gerą patirtį apie sėkmingai vykdomus ikiteisminius tyrimus bei aukų laimėtas bylas, taip pat skirti ypatingą dėmesį socialiai pažeidžiamoms grupėms apie prekybos žmonėmis pavojus informuoti.

5. Lietuvos savivaldybių asociacijai ir toliau raginti savivaldybių administracijas organizuoti prevencines priemones prieš prekybą žmonėmis.

6. VRM įtraukti prekybos žmonėmis prevencijos klausimus į VRM kuriamą bendrąją nusikaltimų ir kitų teisės pažeidimų prevencijos organizavimo struktūrą.
